

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Första Kammaren. N:o 14.

Måndagen den 8 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 6 Mars.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 6 Mars bordlagda Utlåtande N:o 5; hvarefter beslöts, att detta Utlåtande skulle uppföras nederst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Fortsattes föredragningen af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med flere dermed sammanhängande författningar.

Utskottets förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.

7 §.

Friherre Hamilton: Jag nödgas anhålla att mot den nu föredragna paragrafen få göra några anmärkningar, hvilkas natur tvingar mig att vidröra en fråga, som icke direkt är föredragen, men dock hör tillsammans med det förevarande ämnet. Sista momentet af paragrafen lyder sålunda: "Vattenled, som för fiskens gång finnas bör, efter ty derom är särskildt stadgadt, skall ock lemnas från byggnad och stängsel fri". Detta i och för sig temligen oskyldiga stadgande medför dock en betänklig följd. Ser man nemligen på den 8 §, i hvilken stadgas den allmänna principen för kungsådra eller huru stor del af vattnet som skall lemnas öppen för allmänt behof, tror man, att dermed allt är väl bestämdt och att i de vattendrag, der kungsådra af ålder icke varit, sådan icke erfordras. Af de författningar, som handla om fiskets vårdande, finner man deremot, att förhållandet är ett helt annat. Ifrågavarande stadganden innehållas uti Fiskeristadgan af den 29

Förordningsförslag om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.*
(Forts.)

Juni 1852 och förslag till deras omredigering i enahanda syfte är af Lagberedningen framställt. Der heter det i 2 kap. 11 §: "i hvarje elf, ström, å eller sund, skall kungsådra alla tider på året i det djup, att all fisk framkomma kan, hållas öppen till en tredjedel af vattnet, der sådan ådra af ålder varit, och hälften mindre eller en sjettedel af vattnet, der ingen ådra af ålder varit, men fiske ofvanför ligger" o. s. v. Nu lär man väl svårigen kunna hitta på något vattendrag, der det icke finnes *någon* fisk, och en person, som bor vid vattendraget, kan följaktligen tvinga de nedanför boende att lemna en sjettedel af vattnets bredd öppen, så att fisken må kunna komma fram. I 14 § stadgas visserligen åtskilliga undantag, då kungsådrens öfverbyggande är medgifvet, såsom t. ex. för vattenverk, der så oundgängligen tarivas och andre vattenverksegares rätt deraf ej förnämas, så framt öfverbyggandet sker på sådant sätt, att flott- eller farled, när den behöves, utan betalning hållas öppen samt fiskens upp- och nedgång ej hindras; äfvensom i smärre vattendrag, der farled ej underhållas kan, såvida ofvan boende derigenom ej lida i sin rätt, öfverbyggnad medgifvet, om höst och vår fiskens uppgång genom tjenlig öppning befrämjas. Men vid de flesta af de vattenverk, som jag känner till, har man icke tagit hänsyn härtill och jag vet icke, huru de skulle vara inrättade i detta afseende, utan att derigenom hindrades vattnets användande till dess fulla kraft. Det heter visserligen vidare, att uti så beskaffade smärre vattendrag, der något angeläget verk drifves, som i sträng torka har af nöden allt vattnet till sin drift, vare vid slik händelse tillåtet att igenstänga ådran hel och hållen. Men först och främst skall det vara ett "angeläget" verk och jag vet icke, hvad dermed menas, ty det kan hvarje verk vara, af hvilket någon har nytta; och vidare får igenstängandet blott ske i sträng torka, d. v. s. då vattenverkets förmåga att göra nytta vanligen upphör, och då kan det göra det samma, om man stänger eller ej. Jag tror, att det för egare af mindre jord och mindre vattendrag är af stor vikt, att han icke genom en administrativ förordning hindras att begagna den rätt, som civillagen tillägger honom i afseende å begagnandet af vattnet. Jag vet nemligen, att detta kan af dem användas för flere ändamål, såsom för drifvande af ett mindre tröskverk eller en spånhyfvel m. m. d., men skall man fästa afseende vid fiskens gång, så blifva sådana anläggningar omöjliga. För öfrigt vågar jag påstå, att fisket i våra mindre vattendrag är af så ringa värde, att det icke förtjenar det stora afseende, man deråt egnat. Fisken går vårtiden i alla händelser ned med vattnet, men huru han skall kunna komma uppför detsamma, vet jag icke, ty jag känner endast laxen, som kan gå uppför forsarne; och huru bottenluckorna skulle inrättas, för att fisken skulle komma både upp och ned, vet jag icke heller. På grund af hvad jag nu anfört och då jag anser, att ett alltför stort ingrepp skulle göras i vattenfallsegares rätt att begagna sig af vattnet, om det nu ifrågavarande stadgandet bibehålles, samt jag icke vill genom något påpekande i civillagen gifva stöd åt det redan i den ekonomiska lagstiftningen

befintliga stadgandet, så anhåller jag, att det sista momentet i den nu föredragna 7 § måtte få utgå.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: Vid den nu föredragna paragrafen anhåller jag att få göra en anmärkning i ungefär samma syfte som den föregående talaren. 3:dje momentet i denna paragraf inför, efter mitt förmenande, en ny bestämmelse i lagen och dermed måhända ett indirekt godkännande af den inskränkning i egande- och nyttjanderätten till vattnet, som den administrativa lagstiftningen allt sedan 1766 i fiskeristadgan gjort. Såväl jord- som strand- och vattenverksegare hafva säkerligen i allmänhet erfarit de många, stora och ofta påkommande olägenheter, hvilka fiskeristadgans föreskrifter i 2 kapitlet 11 § medföra. Att fiskens gång icke bör förhindras, är jag öfvertygad att hvar och en villigt medgifver; men detta kan ske utan den så kallade mindre kungsådran, på hvilken detta moment dock syftar, och alldeles bestämt utan att något derom inrymmes i den civila lagen. Jag har hört uppgifvas, att en fiskerientendent på senare åren blifvit ganska tveksam, huruvida den mindre kungsådran, beträffande fisket, verkligen uppfyller dermed afsedda ändamål, och säkert är, att den icke gör det i afseende på laxen.

Den siste talaren nämnde, att laxen icke går upp i damluckorna; men jag ber få upplysa, att han hoppar öfver hela fallet, så att nog går han upp.

Den första vattenrättskommittén tyckes hafva velat helt och hållet ur lagstiftningen utesluta bestämmelserna om kungsådra. Den andra komittén bibehöll den större kungsådran, men beträffande den mindre föreslogs ett så lydande stadgande: "är för vattendrag, der kungsådra ej af ålder varit, genom aftal eller eljest bestämt, att för fiske eller flottled eller till förekommande af vattendämning, viss del af vattnet skall hållas öppen, gälle sådan bestämmelse intill dess förändrade förhållanden kunna till ändring deri föranleda".

Det är ganska intressant att i afseende å den nu föreliggande frågan erfara, hvad den nya Lagberedningen yttrat om dessa vattenrättskommittéers försök att borttaga stadgandena om kungsådra. Den säger nemligen: "derigenom blef den mindre kungsådran i sjelfva verket afskaffad, så vidt angick allt annat än fisket, samt en antydning gifven, att hinder ej mötte för *dess* borttagande jemväl ur fiskeristadgan". Här af framgår, att båda vattenrättskommittéerna hyst tvifvel om det gagn, föreskrifterna i fiskeristadgan om den mindre kungsådran medfört, och om man härtill lägger, att fiskeristadgan nästan omöjliggör begagnandet af vattnet såsom drifkraft för industriella anläggningar i mindre vattendrag, samt slutligen tager i betraktande Lagberedningens yttrande, att den delar vattenrättskommittéernas åsigt derom, att lagstiftningen om fisket icke eger något nödvändigt sammanhang med vattenrätten i öfrigt, så torde, om man sammanfattar allt detta, något skäl icke förefinnas att uti den vattenrättsförordning, som nu föreligger till antagande, för första gången uti en civillag

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattenet å
hans grund.
(Forts.)*

inrymma något, som hör till fiskeristadgan, eller ens göra en hänvisning till densamma. Jag ber därför att få instämma med den föregående talaren och yrkar, att den nu föredragna 7 § må antagas med uteslutande af 3:dje momentet i densamma.

Herr Lagerstråle: Det ifrågavarande momentet, som är öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna nådiga proposition, afser införandet af en bestämmelse, som visserligen kan anses vara ny, men som i verkligheten blifvit tillämpad öfver 100 år. När en rättsbestämmelse under så lång tid varit tillämpad och blifvit bibehållen äfven under den förändring i lagstiftningen, som på senare tid egt rum, samt, så vidt jag vet, icke någon protest från representationens sida deremot skett eller någon önskan uttalats om rättsprincipens ändring i den administrativa lagstiftningen, så synes mig häri ligga tillräcklig anledning, att uti en författning, som afser att innehålla de uttryckligen civila lagbestämmelserna, jemväl för fullständighetens skull hänvisning göres till en annan författning i ämnet, som på administrativ väg utfärdas. På samma sätt förekommer uti det följande lagförslaget en anmärkning derom, att förslaget i och för sig icke fullständigt uttömmar ämnet, utan att derjemte erfordras föreskrifter meddelade i annan ordning. Så äfven här: lagstiftningen angående fisket är föremål för en stadga, som hittills varit i administrativ väg behandlad och som sålunda bör på samma sätt ändras. Jag anhåller om bifall till paragrafen i sin helhet.

Herr Jöns Pehrsson: De båda första talarne hafva gifvit fullständiga skäl för sina påståenden och jag kan därför inskränka mig till att instämma uti deras yrkande, under åberopande tillika af hvad jag i Lördags yttrade derom, att, om det förevarande förslaget blifver lag, så blifver det omöjligt att begagna vattenverk i de mindre vattendragen för att icke säga i de flesta. Jag tror därför, att stora skäl tala för bifall till dessa talares yrkanden, hvartill äfven jag ber att få ansluta mig.

Grefve Strömfelt: Lag-Utskottets ärade ordförande har i sitt sista anförande erkänt, att den nu ifrågavarande bestämmelsen är ny för den civila lagen. Han har äfven sagt, att tillämpningen deraf egt rum i 100 år, och det utan att den varit i civillagen införd. Häraf lärer väl följa, att fiskeristadgans föreskrifter fortfarande kunna tillämpas, utan att någon antydning derom göres i civila lagen, och följaktligen behöfver intet ingrepp göras uti fiskeristadgan, därför att ur civillagen uteslutes något, som rör nämnda stadga. Det är detta "indirekta erkännande" af en förordning, som ovilkorligen verkar menligt för de flesta medborgare i landet, som jag skulle önska aflägsna, derigenom, att ifrågavarande moment uteslutes, och fortsätter därför mitt förut framställda yrkande.

Herr Statsrådet Almquist: Med anledning af hvad den siste

talaren nämnt, ber jag få erinra derom, att här icke är fråga om införande uti civillagen af något nytt stadgande, utan endast af en erinran om det faktiska förhållande, som eger rum, att i fiskeristadgan är särskildt afhandladt, huru fisket må bedrivas, och för fullständighetens skull har Lag-Utskottet, i likhet med Kongl. Maj:t, ansett, att äfven här borde införas en antydning derom såsom påminnelse, att vattenled i dylika fall skall vara från byggnader och stängsel fri. Detta hör till fullständigheten hos författningen och jag tror därför, att stadgandet bör kvarstå och att det kan kvarstå utan att skada eller gifva anledning till missförstånd.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.*
(Forts.)

Herr von Koch: Det förevarande stadgandet hörer antingen till civillagen eller till Konungens ekonomiska lagstiftning. Att det skulle höra helt och hållet till den senare att gifva en sådan bestämmelse, som fiskeristadgan innehåller, nemligen att vattnet alltid skall hållas öppet till en viss bestämd bredd uti de mindre vattendragen, vågar jag för min del betvifla, emedan det medför en väsentlig inskränkning i eganderätten, utan, om ett sådant stadgande skall finnas, tror jag, att det bör med tydliga ord införas i civillagen; att åter, såsom här sker, åberopa, att *derom är särskildt stadgadt*, är något som ofta begagnas, då man vill hänvisa till ekonomiska stadganden, och det kan gifva anledning till missförstånd. Om momentet hade den lydelse, som Lag-Utskottets ordförande nämnde, eller att *derom stadgas i annan ordning*, så vore det klart, att här endast gjordes hänvisning till den ekonomiska lagstiftningen. Men med den nu föreslagna lydelsen tror jag det skulle förefalla, som om stadgandet blifvit hittills tillämpladt och icke mött motsägelse, och detta måste jag bestrida. Jag har vatten, som går fram en half mil öfver eller invid mina egor; men jag har aldrig hört, att det satts i fråga, att man skulle hålla strömmen öppen för fisken, och sådant skulle vara högst skadligt för de betydliga fabriker af alla slag, som der begagna sig af vattnet. Detta skulle leda till oändligt mycket trassel och krangel. Hör stadgandet emellertid till Konungens ekonomiska lagstiftning, så låt Konungen utöfva den; men att på det sätt här möjligen kunde anses ske, införa stadgandet i den civila lagen, får jag för min del afstyrka. Meningen är ju att nu så vidt ske kan afskilja civillagens från den ekonomiska lagstiftningens bestämmelser, och här behöfves då knappt någon hänvisning ifrån den ena författningen till den andra; men sker en sådan, som nu är i fråga, fruktar jag, att detta skulle tydas så, som hade derigenom stadfästats hvad i fiskeristadgan förekommer angående kungsådra. Jag förenar mig i yrkandet om uteslutande af sista momentet i den nu föredragna paragrafen.

Herr Wallenius: Till de paragrafer i den nu föreslagna lagen, hvilka väcka många bekymmer, hör äfven den 7:de §:n. Fisket i strömmar af så ringa betydelse, att der icke hålles någon kungsådra öppen, är så obetydligt, att derå behöfver icke fästas något afseende, och följden af detta stadgande skulle endast blifva, att

*Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

intrång gjordes på industrien, derigenom att vattenverken gjordes odugliga, om de i de mindre vattendragen befintliga dammarne skulle hållas öppna. Fiskeristadgan har i detta afseende hittills icke varit så noga tillämpad uti de mindre strömmarne; men vid hvarje landsting uti det län, jag tillhör, hafva försök gjorts att få fiskeritillsyningsmän tillsatte, hvilka skulle färdas uppför strömmarne, och jag tror, att desse af tjensten icke skulle försumma något tillfälle att rasera alla möjliga dugliga inrättningar på grund af denna föreskrift och för möjligheten att få någon fisk att gå upp. Det är endast i större strömmar, som fiske af någon betydighet förekommer och i dem kommer ju kungsådra alltid att hållas öppen. Jag ber att få förena mig med de talare, som yrkat uteslutande af det sista momentet.

Herr Lagerstråle: Med anledning af en föregående talares yttrande, vill jag erinra, det jag ej påstått, att icke på något håll missbelåtenhet uttalats med gällande stadganden om vattenled för fiskens gång; ty hvar helst ett stadgande förekommer, som inverkar på den enskildes rätt, brukar deröfver uppstå missbelåtenhet. Men jag sade, att jag från *representationens sida* icke hört sådan missbelåtenhet uttalas.

En annan talares yttrande syntes gå derpå ut, att genom intagande i civillag af 3 mom. i förevarande paragraf redan befintliga vattenverk skulle utsättas för faran att nödgas afstå någon del af det vatten, som för deras drifvande vore oundgängligen nödigt; men jag hänvisar då på 26 §, som innehåller ett betryggande för sådana verk att få förblifva i sin rätt. Den lyder: "Genom denna förordning göres ej rubbning i den rätt och frihet, som bergverk så ock skattlagda qvarnar och fiskeverk förunnad är, ej heller i annan laglig rättighet att vattendrag stänga eller uppdämma eller i öfrigt öfver vattnet förfoga annorledes än med ofvan gifna stadganden öfverensstämmer". Jag tror således det vara en allt för långt drifven farhåga, som haft sitt uttryck i här afgifna yttranden, och anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenius: Till svar på den del af den sistetalarens anförande, som var riktad mot hvad jag förut yttrat, vill jag påpeka, att många af de utaf mig åsyftade vattenverken icke hafva fullt laglig rätt att förfoga öfver de vattendrag, som för verkens drifvande äro nödvändiga. Jag har hört omtalas, att mot många sådana attentat varit på väg att verkställas, hvarigenom verken skulle blifvit helt och hållet ruinerade. Tack vare emellertid den tolerans, frånvaron af särskilda tjenstemän för beifrande af slika förhållanden medgifvit, hafva de påtänkta attentaten icke kommit till utförande; men få vi en gång fiskeritillsyningsmän, skola dessa snart nog börja sin förstörande verksamhet i fall ifrågavarande moment blifver lag.

Herr Asplund: Då jag biträdt Kongl. Maj:ts proposition i denna del, ber jag att till densammes försvar få säga några ord;

och vill jag dervid hufvudsakligen vända mig mot talaren från Blekinge. Såvidt jag förstod honom rätt, sade han till en början, att ifrågavarande stadgande icke vore af civillags natur, utan tillhörde den administrativa rätten. Derefter erkände han dock, att stadgandet innebar en ganska stor inskränkning af eganderätten. Jag hemställer då, om icke just till följd deraf det bör få inflyta i civillagen. Skulle detta moment här uteslutas, kan, efter mitt förmenande, stadgandet icke heller bibehållas i den administrativa rätten; ty mig synes det strida mot alla lagstiftningsgrundsatser att, sedan man i denna lag intagit bestämmelser rörande alla öfriga intrång af liknande beskaffenhet, man utesluter det här ifrågasatta intrånget och hänvisar detsamma till administrativ lag.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattenet å
hans grund.*
(Forts.)

Samma paragraf i fiskeristadgan, som talar om att elf, ström, å eller sund bör hållas öppen för fiskens uppgång, föreskrifver äfven, att så bör ske, der flottled nyttjas. Ingen vill emellertid taga bort andra momentet i denna paragraf, dit nyss berörda föreskrift är öfverförd; men hvarför skulle *det* kvarstå, då man anser obehöfligt att här införa bestämmelse om att vattenled för fiskens gång skall hållas öppen?

Jag medgifver, att fisket i många smärre vattendrag kan vara så betydelselöst, att de industriella anläggningarne icke borde vara tvingade att gifva vika därför; men genom att stryka ifrågavarande stadgande, skulle man omöjliggöra jemväl det indräktiga fisket i många af våra vatten. Mig synes därför, att det bör få kvarstå. Helst skulle jag här hafva intagit sjelfva lagbudet fullständigt och icke i fråga om detsamma hänvisat till en administrativ författning; ty bestämmelsen är af civilrättslig natur och, då den skall gälla, bör den följaktligen äfven stå i civil författning. Såsom nu är, yrkar jag emellertid, att paragrafen måtte antagas oförändrad.

Herr von Koch: Den siste talaren har missförstått mig fullkomligt. Jag sade alldeles icke hvad han påstod mig hafva sagt. Detta stadgande, sade jag, är antingen af civillags natur *eller* tillhör det det ekonomiska området. Är denna bestämmelse, som nu endast finnes intagen i fiskeristadgan, af civillags natur och vill man därför hafva in den här, bör den äfven här inflyta med tydliga och klara ord och icke, såsom Utskottet föreslagit, i form af en hänvisning, hvars rätta mening man ej känner. Skulle man emellertid föreslå att i civillag intaga stadgandet om den mindre kungsådran, komme jag att motsätta mig ett sådant förslag, liksom jag nu motsätter mig meddelandet af en tvetydig hänvisning, hvaraf man icke med säkerhet kan veta, huruvida stadgandet i fiskeristadgan derigenom sanktionerats eller ej.

Jag vill minnes, att det för några år sedan här var fråga om åtskilliga ändringar i fiskeristadgan, och jag tror, att en underdånig skrifvelse derom äfven afläts. Skulle en sådan skrifvelse nu verkligen aflätas, blifver tillfälle att se till hvad som för fiskets skyddande kan vara af nöden.

Den hufvudsakliga delen af fiskeristadgan är väl af ekono-

Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

misk natur, men då en författnings föreskrifter närmar sig den nästan uppdragliga gränsen mellan det civila och ekonomiska området, brukar Kongl. Maj:t iakttaga den varsamhet och — om jag må begagna ett sådant ord — uppmärksamhet mot den andra statsmakten, att han lemnar den tillfälle att yttra sig deröfver. Vi hafva således — detta stadgande må nu vara af civil eller administrativ natur — förhoppning att framdeles få pröfva det-samma, äfven om det här icke intages. Skall det emellertid här inflyta, vore det, som sagdt, bäst att göra det i bestämda ord. Detta har äfven den siste talaren medgifvit, men då borde han icke tillstyrka bifall till Utskottets förslag utan yrka återremiss för att få paragrafen så omredigerad, som han vill hafva den. För att icke belasta Utskottet med alltför mycket återremisser, hvaraf det ändå torde få tillräckligt, kan man alldeles utesluta nu ifrå-gavarande 3:dje moment.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande §:en dels densammas antagande med uteslutande af den sista meningen, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till §:en, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på antagande af §:en med uteslutande af den sista meningen, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

8 §.

Grefve Ström felt: 20:de kapitlet 3 § Byggningsbalken bestämmer, att kungsådra utgör "tridiung af vattnet". Fiskeristadgans andra kapitel 11 § bestämmer kungsådran likaledes till en tredjedel af vattnet. Alla de paragrafer i lagen, som innehålla bestämmelser om kungsådra, föreskrifva således, att den utgör en viss del af *vattnet*: men vatten är en kropp och efter vanligt svenskt språkbruk måste "vattnet" vara liktydigt med vattenmängden eller vattenquantiteten. Den mätes eller bestämmes efter sektionens arean och vattnets hastighet. Kongl. Maj:ts såväl som Utskottets nu förevarande förslag bestämmer i 8 §, att kungsådra skall beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd. Den mätes efter vattnets yta. Det är således här fråga om att införa en ny bestämmelse i vattenrätten; och hvarför? Det, må jag bekänna, har jag icke kunnat utforska, men väl påföljden; och den blir ett ytterligare borttagande och inskränkande af en naturlig och billig drifkraft för industrien, som nu gällande lag lemnat den. — Jag nämnde, att jag icke kunnat utforska orsaken till den här ifrågasatta förändringen. Lagens bokstaf är, som sagdt, tydlig, då på ofvan citerade ställen det talas om "vattnet"; men äfven om så icke vore förhållandet, erhåller man ett förtydligande i föreskriften derom, att till segelled skall lemnas 12 alnar och till båtled 8 alnar. Denna föreskrift har uppenbarligen tillkommit af det skäl,

att många af våra strömmar äro af den beskaffenhet, att en tredjedel af vattnet, det vill säga af vattenmängden, icke lemnar vid ytan så stort utrymme, som behöfvës till segel- eller båtled. Detta beror af botten beskaffenhet. Äro stränderna mycket långsluttande och i strömmens midt djupet stort, blifver ofta förhållandet, att tredjedelen af vattnet, taget på det djupaste stället, icke på ytan lemnar det för segel- eller båtled bestämda utrymmet. Att man tillagt detta stadgande om segel- och båtled, anser jag bevisa, att man vid bestämmandet af kungsådrens storlek afsett vattenmängden, ty eljest hade man icke i den gamla lagen behöft göra ett sådant tillägg.

Jag nämnde nyss, att detta nya lagstadgande skulle hafva till följd ett borttagande eller inskränkande af drifkraft. I går uppgjorde jag en beräkning öfver en ganska ofta förekommande vattenprofil. Enligt denna beräkning, som jag har här, skulle, för den händelse att här ifrågasatt bestämmelse blefve lag, den ene strandegaren erhålla 10 och den andra 16 procent af vattenmängden, under det att till kungsådran skulle lemnas 74 procent. Denna beräkning är uppgjord endast efter sektionens arean utan afseende å vattnets hastighet; och som hastigheten är störst, der vattnet är djupast, skulle, om jemväl denna faktor toges i beräkning, procenttalet för kungsådran blifva ännu högre och för strandegarne ytterligare förminsas. Jag frågar, om någon tror, att nu gällande lag afsett en sådan förklaring — att icke säga bortförklaring — af lagbudet. Om strömmen viker, hvilket ju ofta händer, flyttas kungsådran nästan alltid till den ena stranden. Huru skall det då gå? Den strandegare, åt hvilkens strand strömmen viker, skall sannolikt nödgas hoppa öfver kungsådran för att komma åt sin del af strömmen; och jag lemnar derhän, huru behagligt granskapet mellan denne och den motsatta strandens egare skulle blifva. Detta förhindras dock i de flesta fall, om lagens gamla bud får kvarstå och rätt tolkas; ty viker strömmen, kommer djupet åt den ene strandegarens sida, stranden sluttar då vanligen äfven mera der och han kan få vattenverket på sin sida af strömmen genom att vattenquantiteten utgår till en tredjedel.

I ingenjörföreningen diskuterade man redan år 1872 denna fråga. Jag har skaffat mig tillgång till förhandlingarne rörande denna diskussion och ber att, såsom bevis för riktigheten af den lagtolkning, jag här framhållit, få uppläsa och i protokollet intaget hvad Professor Ångström till frågans utredning anförde. Han yttrade:

“Som vatten ej existerar utan såsom kropp, med en viss massa, motsvarande en viss volum och vikt, så kan en uppmätning eller fördelning deraf icke ske på annat sätt än efter mått eller vikt.

Med “tridiung af vattnet“ menas följaktligen helt enkelt hvad som uttryckligen säges — en *tredjedel af vattnet* eller vattenmassan. Denna del skall lemnas öppen, fri från intrång, det vill säga lemnas att fritt strömma fram. Detta bevisas ju äfven af det följande: ty om med tridiung af vattnet menats en tredjedel af vattendragets bredd, hade varit alldeles öfverflödigt, att sedan

*Förordnings-
förslag om
strandegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

utsätta en minimibredd af 12 å 8 alnar, då vid alla elfvar, der kungsådra bevaras och der segelled eller båtled finnes, tredjedelen af hela vattendragets bredd helt visst uppgår till långt mer än de uppgifna måtten. Men just därför, att med anförda uttryck menas en $\frac{1}{3}$ af vattenmängden, som skall få strömma fritt fram uti den djupaste delen af vattendraget, tillägges den bestämningen, att, för den händelsen att kungsådrans vattenmängd, *uttagen på strömmens djupaste del* skulle motsvara för liten del af strömmens bredd, för att kunna befaras af båtar etc., *så skall* derjemte för den händelsen, utom den bredd som motsvarar och upptages af kungsådran, afstås så stor bredd af vattendraget, att den fria till kungsådran, för båt fart upplåtna bredden, sammanlagdt uppgår till 12 å 8 alnar.“

Detta är den tolkning, han gifvit åt det gamla lagbudet; och jag anser denna tolkning vara den enda riktiga.

Se vi nu till, huruvida den här uttalade grundsatsen blifvit i förslaget konsekvent genomförd, finna vi, att man redan i början af förslaget — om jag så får uttrycka mig — kört på grund. 3 § bestämmer nemligen, att vid gemensam dambyggnad hvardera strandegaren skall hafva lika lott i *det vatten*, som vid dammen samlas. Här afses uppenbarligen vattenquantiteten; och hvarför? Jo därför att den i 8 § föreslagna fördelningsgrunden icke här kunde tillämpas utan en ganska stor orättvisa. Den ena strandegaren skulle, om denna fördelningsgrund tillämpats, kunna få mycket och den andra nästan intet vatten. Allt skulle bero uteslutande på vattendragets botten, om fördelningen skulle verkställas genom att för hvardera strandegaren mäta af hälften af vattnets yta, tvärs öfver. Som Kammarern genom bifall till 3 § redan godkänt den der antagna delningsgrunden, hoppas jag, att Kammarerns flertal måtte biträda mig, då jag på anförda skäl vördsamt yrkar återremiss af denna paragraf, i syfte att få orden “vattendragets bredd“ utbytta mot “vattnets mängd“.

Herr Lagerstråle: När i 1734 års lag 3 § 20 kapitlet Byggningabalken skrefs, hade sannolikt lagstiftarne icke tillfälle att inhemta ledning för redaktionen af någon ingenjörsförening. De gillade troligtvis den tolkning, som åt äldre lagstadganden gifvits af samma ord, och den tillämpning, som gjort sig gällande i det allmänna lifvet. Stadgandet erhöll sålunda den lydelse, jag ber att nu få upprepa. “Der kungsådra af ålder varit hafver, skall tridiung af vattnet *öppen* lemnas, och der segelled är, tolf alnar; till båtled åtta alnar, allt i djupaste vattnet“. Läser man dessa ord med uppmärksamhet, synes klart, att hvad som skall hållas öppet är hvad som är uppe i dagen och icke i botten. De särskilda måttbestämmelser, som förekomma i den senare delen af det upplästa stadgandet, syfta, så vidt jag förstår, på de fall att i eljest breda elfvar förekomma trånga passager, der tridiung af vattnet icke skulle innehålla den bredd som för segelled och båtled *minst* erfordras. I dessa skall nu det uppgifna minimum af bredd lemnas öppet. Så tror jag detta stadgande böra tolkas

och så — tror jag — har det afven från 1734 till 1880 tillämpats vid de allmänna domstolarne.

En sanning är, att i vissa fall har genom domslut skett en begränsning i afseende på bredden, der nemligen en elf icke behåller samma bredd under hela sitt lopp utan på olika ställen utvidgar sig olika. Särskilda föreskrifter hafva då meddelats för utrönande af den normalbredd, hvaraf en tredjedel skulle läggas till kungsådra, och för att förhindra att kungsådran beräknades till en tredjedel af sådana mindre utvidgningar af elfven, der ett grundvatten på ömse håll inträdt.

För min del har jag icke någon betänklighet i afseende på sjelfva grundbestämmelsen för beräkning af kungsådra. Såsom Kammaren af betänkandet torde finna, har emellertid i fråga om redaktionen af förevarande paragraf inom Utskottet förekommit olika meningar och flere bland Utskottets ledamöter hafva med mig ansett den i Kongl. Maj:ts förslag antagna bestämmelsen vara allt för svår att tillämpa. Det heter der, att kungsådra skall beräknas till *en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd*. Jag skulle således vid en uppkommen tvist icke kunna få vattendragets bredd bestämd utan att först utröntes, huru medelvattenståndet varit under de sista tio åren; och åt dessa ord kan afven gifvas en sådan tolkning, att man måste beräkna vattenståndet, icke under en viss tid af alla åren, utan jemväl under årets olika tider. Reserveranterne hafva föreslagit en annan redaktion af paragrafen än Utskottet, som hemställt, att kungsådran skulle beräknas till *en tredjedel af vattendragets bredd*. Denna lydelse lemnar, efter min åsigt, allt för stort rum åt den tydning, att kungsådrans bredd varierar, så att den vid vårfod är större än vid lågt vattenstånd, samt kan följaktligen vara svår att tillämpa. Det är ingaluuda lätt att finna något exakt uttryck för hvad man i detta afseende anser vara ändamålsenligast. Som emellertid i denna paragraf endast kan angifvas sjelfva *hufvudgrunden* för beräkning af kungsådra, har det synts mig och öfriga reserveranter bäst, om, i öfverensstämmelse med den tillämpning, som åtminstone i vissa vattendrag hittills egt rum, paragrafen innehöle, att "kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd *vid vanligast förekommande, lågt vattenstånd*". Man har på detta sätt velat uttrycka, att beräkningen icke bör ske efter det *höga* vattenstånd, som, åtminstone inom vissa orter, förekommer under ganska betydande delar af året, utan efter *lågt* vattenstånd, dock icke det allra lägsta, utan det låga vattenstånd, som *vanligast* förekommer. Någon fullt exakt bestämmelse är, såsom jag redan sagt, omöjligt att utfinna; men om denna grundtanke inlägges i lagen, föreställer jag mig, att man vid densammas tillämpning skall hemta ledning af de synliga märken på stränderna, som utvisa det låga vattenståndet.

Detta är det förslag, hvartill vi efter mycket öfvervägande kommit. Jag vet icke, om stadgandet kan mera exakt uttryckas. I en kunglig dom, hvaraf Utskottet hade tillfälle taga del, var i

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

ett visst fall förklaradt, att kungsådrans bredd skulle beräknas efter lägsta vattenstånd. Detta syntes dock oss reservanter vara allt för långt gånget; och vi kommo då till den bestämmelse, vi föreslagit och hvilken jag anhåller måtte blifva föremål för proposition. Jag hemställer alltså, att, med afslag å Utskottets framställning i denna del, det af reservanterne framställda förslag till paragraf måtte bifallas.

Herr Wallenius: Det är för mig svårt att förstå, hvarför Lag-Utskottet har så stor benägenhet att inkräkta på vattenverks-egarnes rättigheter, då det här är fråga om att uppgöra en lag, som skall vara öfverensstämmande med billighet och rättvisa. Jag förstår icke, huru Lag-Utskottet kunnat komma derhän att förklara, att en tredjedel af vattnet är detsamma som en tredjedel af vattnets bredd. En tredjedel af vattnet kan ju mycket väl vara en tiondedel af vattnets bredd, beroende på vattnets djup. Jag kan icke fatta de äldre lagarnes bestämmelse derom, att kungsådra skall vara en tredjedel af vattnet, på annat sätt än att dermed förstås en tredjedel af vattenmängden, som, der kungsådra framgår, skall lemnas öppen, och då är det klart, att med långsluttande stränder, der vattnet står lågt men är djupt på midten, det skall blifva en helt annan sak, än om man helt nonchalant förklarar, att det skall vara en tredjedel af vattendragets bredd, der vattnet är djupast. Då jag tänker på våra små elfvar, gör det icke så mycket, ty der blir kungsådran kanske blott 40 å 50 fot, men då jag tänker på våra stora elfvar, på Dalelfven med dess bredd af 800 fot, då blifver förhållandet helt annorlunda. Der skulle det då kunna bli fråga om en 200 till 300 fots bred kungsådra och då man vet, att dessa stora strömmar på sina ställen äro mycket långgrunda, kan det blifva fråga om de vattenverks existens, som der redan äro anlagda på de ställen, der kungsådran utgör blott en tredjedel af vattenmängden. Jag undrar, huru det skulle komma att gå i detta fall med de mycket stora anläggningarna, om man der skulle hålla öppet ytterligare en hundra fot för kungsådra. Då voro väl dessa verk snart ruinerade; åtminstone finga de nedläggas hundra tusentals kronor för att återvinna den drifkraft, som beröfvats dem och gått förlorad. Det synes deraf, hvilka orimligheter man kan komma till, om man säger, att kungsådra skall utgöra en tredjedel af vattnets bredd i stället för en tredjedel af vattnets mängd. Det är ock af en föregående talare klart ådagalagdt, att man icke kan mäta vattnet annorlunda än efter mått och vikt. Det duger icke att mäta vattnet genom att taga ett mått på måfå, utan man måste taga i beräkning, huru djupt vattnet är, och det är så tydligt framställt i den gamla lagen, att det nämnes derom, såsom en föregående talare sagt, att, om det skall öppnas bätled i vissa vattendrag, så skall det öppnas tolf alnar, om icke en tredjedel af vattnet räcker till. Jag tycker, att det icke behöfver ordas mycket om denna sak, utan endast deraf kan man sluta sig till Lag-Utskottets och alla de myndigheters benägenhet, som tolkat den lag, som varit och

föreslagit den, som skall blifva lag, att vara ogena och orimliga mot vattenverksegare. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Förordningsförslag om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Herr Nyström: Jemte det jag instämmer i Herr Lagerstråles åsigt om det sätt, hvarpå kungsådra bör beräknas, eller att den skall beräknas efter bredden af vattendraget och icke efter vattenmassans mängd, tillåter jag mig göra en liten erinran i denna sak. Uti ingressen till lagen säges det, att allt hvad som i andra författningar stadgas stridande mot den föreslagna lagen skall blifva upphäfdt genom densammas antagande. Följaktligen blifver genom stadgandet i denna paragraf, att kungsådra skall utgöra en tredjedel af vattnets bredd, upphäfdt, hvad som stadgas i 11 § af 1852 års Fiskeristadga om att kungsådra skall vara blott en sjettedel, der ingen ådra af ålder varit, men fiske ofvanför ligger eller flottled nyttjas. Då jag känner, att kungsådra — som åtminstone i de nordliga orterna anses alldeles sammanfallande och lika med hvad som afses med flottled och farled — är i åtskilliga vattendrag genom domar bestämd till endast en sjettedel, och då jag vet, att denna öppning är tillräcklig för flottled och farled äfvensom för fiskens uppgång, samt då jag anser, att strandegares rätt icke bör förnärmas genom att bestämma kungsådran till större bredd än behovet fordrar, kan jag för min del icke antaga denna paragraf sådan den blifvit föreslagen, vare sig af Lagberedningen, Kongl. Maj:t, Utskottet eller reservanterna, med utvidgning af kungsådran till en tredjedel af vattnets bredd. Jag anser nemligen, att sista delen af paragrafen bör få ungefär följande lydelse: "kungsådra skall, så framt den icke är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas på sätt särskildt stadgadt är". Skulle deremot bestämmelsen om kungsådrans bredd till en tredjedel af vattnet anses böra förekomma eller kvarstå i paragrafen, på sätt föreslaget är, synes det dock, som om något borde stadgas derom, att kungsådra i vissa fall kan utgöra endast en sjettedel, äfvensom om det vattenstånd, hvarefter ådran skall bestämmas. I sistnämnda hänseende anser jag Kongl. Maj:ts domar af den 8 Juni 1820 och den 15 April 1867 rörande kungsådrans bestämmande i Lule elf böra beaktas, emedan de i tillämpningen visat sig träffa det rätta. I dessa domar står nemligen, att "kungsådrans bredd bör bestämmas efter vattnets höjd den tid af året, då den vanligen är lägst, och af elfvens då varande vidd emellan räta linier af utskjutande land å hvarje sida, samt utgöra en tredjedel af denna bredd, utan att de af lägre stränder uppkommande vikar fingo i beräkning deraf ingå eller kungsådrans sträckning efter hvarje sådan vik utvidgas". Slutorden i paragrafen skulle i ty fall kunna blifva ungefär följande: "kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och utgöra en tredjedel eller en sjettedel allt efter vattendragets beskaffenhet samt bestämmas, då vattenhöjden vanligen är som lägst, dock att de af lägre stränder uppkomna vikar ej må tagas i beräkning".

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Jag torde få upplysa, att mitt yttrande i detta fall stöder sig på den erfarenhet, jag förvärfvat mig. Jag har haft i uppdrag att utföra den stora rättegång, som började för närmare tjuugu år sedan, rörande Lule elf, och jag har dessutom haft att göra med utförande af rättegångar rörande bestämmande af kungsådra i mindre vattendrag, der den bestämts till blott en sjettedel. Jag anser alldeles nödvändigt för att kunna träffa rättvisa i tillämpningen, att man följer dessa af mig åberopade domar, ty de hafva visat sig lämpliga.

Skulle man lägga vattenmassan i en elf till grund för beräkningen af kungsådra, såsom en talare antydt, kommer man icke till rättvist resultat, ty det kan hända, att elfvens bredd utvidgas genom en stor vik, och att vattenmassan utgör vida mer, genom att man räknar hela vattenmassans utsträckning, än om det blifver så att, sedan man afräknat, hvad som går bort för vikar, det afsättes en tredjedel till kungsådra. Jag är således ense med Herr Lagerstråle, att kungsådra bör beräknas efter vattnets bredd, såsom också lagen synes afse.

Herr Jöns Pehrsson: Man har sig noga bekant, huru många och svåra tvister, som mångfaldiga gånger existerat i afseende på tolkningen af den gamla lagen rörande kungsådra och vattenuppdämning. Jag, jemte många andra, hade väl trott, att då man nu skulle stifta nya lagar om detta, man skulle kunna komma till något bestämdare resultat än det, hvartill Utskottet kommit. Men det synes icke vara möjligt. Man upprepar en del af gamla lagens bestämmelser, man inför några nya stadganden och det nya man inför lærer åtminstone icke förbättra sakförhållandet, utan tvärtom göra det ännu mycket svårare än det förut var. Särdeles i afseende på kungsådra vill jag att lagen derom skulle innehålla, hvad den gamla lagen i själfva verket innehåller, nemligen att den skall lemnas fri och öppen, der behofvet sådant kräfvor för flottning och farled, för båtled och då andra egare kunna skadas samt för fiskens framkomst i vattendraget. Nu har man icke tagit hänsyn till någon af dessa gamla bestämmelser, utan sagt endast, att kungsådra skall finnas till en tredjedel af strömmens bredd. För mig förefaller det nästan likgiltigt, huru man vill beräkna denna bredd, ehuru jag medgifver, att i vissa afseenden den förste talarens beräkning af kungsådra skulle göra stort gagn i afseende på fördelen för de anlagda vattenverkens drifvande, om man beräknade bredden efter vattenmängden, ehuru det å andra sidan kanske är få, som hafva förmåga att göra dylik beräkning, synnerligast om de icke hafva teoretiska insigter i frågan; men hvar och en vet huru fördelaktigt det är att hafva djupt vatten, som gifver stor drifkraft. För min del skall jag icke på något sätt vara belåten med denna paragraf, sådan som den är föreslagen, utan jag tror det blifver nödigt att återremittera den till Utskottet och hoppas åtminstone, då jag nu har den lyckan att erfara, att nya ledamöter här inträdt i denna Kammare, hvilka obestriddligen ega stora insigter i dessa saker, att Lag-Utskottet då äfven tager i betraktande, hvad

som vid återremissen blifvit anfördt, ty, jag upprepar det, sällan, om än någonsin, hafva domstolar eller häradshöfdingar vid frågan om tillstånd att anlägga vattenverk kunnat tillämpa dengamlalagens bestämmelser i afseende på kungsådra, utan måst taga hänsyn till för handen varande förhållanden — icke till lagbud — och tillåta, att kungsådra inskränkts och att en stor del af vattnet fått användas, för att vattenverksegaren skulle få nödig drifkraft för stora verks drifvande, och de, på hvilkas rätt detta skulle inverka, hafva sjelfva begärt att så måtte få ske. Jag tror att, om man vill stifta så absoluta föreskrifter, som man finner i detta förslag, man då väl får anse att det skulle komma att afstanna med våra industriella anläggningar till följd af bristande vattenkraft, emedan det blir, såsom jag ofta nämnt, omöjligt att bygga eller anlägga vattenverk i de flesta strömmar, då en tredjedel skall vara öppen. Jag skulle önska, då jag nu vill att frågan återremitteras, att det bestämdes om kungsådra på det sätt att den skulle lemnas öppen i alla de fall, der den kräfdes för flottning och farled, för båtled och då andra egare kunde skadas samt för fiskens framkomst. Då sådana förhållanden deremot icke vore för handen och då stränderna icke skadades, skulle det efter laglig undersökning blifva tillåtet att stänga större eller mindre del af vattendraget. Detta vore en bestämmelse, som åtminstone lade i nämndens eller häradshöfdingens hand att säga: så eller så kan och får det byggas utan att förnärma någon, utan att skada båtled eller flottled, utan att hindra fiskens framkomst. Klart är dessutom, att ett strömdrag, som är bredare på ett ställe, smalare på ett annat, icke kan, om man beräknar en tredjedel af bredden, alltid vara i praktiskt hänseende användbart. Jag har exempel på, att, då en domstol skulle följa lagens bestämmelser, den sagt, att der och der skall kungsådran vara så och så bred, men femton alnar längre upp var den mycket bredare. Det är då uppenbart, att en sådan föreskrift hvarken medför nytta eller fördel, då kungsådran är bred på ett ställe, men mycket smal på ett annat. För min del hoppas jag, att Kammaren återremitterar frågan för att utskottet må taga den i förnyadt öfvervägande och anhåller jag vördsamt, att mina nu uttalade tankar måtte få komma till Utskottet äfven i afseende på frågan, efter hvilken grund en kungsådra bör i lagen finnas stadgad.

Herr von Möller: Jag kan icke dela den åsigt, som på detta rum blifvit uttalad, att Lag-Utskottet sökt genom det framlagda förslaget inskränka *vattenverksegarnes* rättigheter. Men inom denna Kammare har det tvärtom visat sig en sträfvan att utvidga *blifvande* vattenverksegares rätt, ty de *nuvarandes* beröres icke af denna lag, såsom man finner af 26 § i Lag-Utskottets förslag.

Hvad kämpa vi då om? Det är för att utvidga, för att lemna *blifvande* vattenverksegare större rättigheter än hittills att inkräkta på jordegarnes rättigheter. Den 6 §, som återremitterades, hade detta syfte. Der förekommer alldeles mot hittills gällande lagbestämmelser tillåtelse att hädanefter bygga vattenverk eller upp-

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

dämna jord, hvilket hittills icke fått ega rum. Nu vill man gå ännu längre.

Hela Lag-Utskottet har varit ense om denna paragraf. Ingen reservant har anmält sig, annat än de som reserverat sig mot sättet för kungsådrens bestämmande. Jag delar hufvudsakligen samma åsigt, som Utskottets ordförande Herr Lagerstråle, och för- enar mig med honom i yrkande om proposition på den ordalydelse, som reservanterna framlagt och hvilken Lag-Utskottets ordfö- rande nyss uppläst.

Grefve Mörner, Oscar: Då jag haft den lyckan eller olyc- kan att deltaga i det af Lag-Utskottet framställda förslaget, anser mig skyldig säga några ord i frågan.

Då en ny vattenrättslag skulle stiftas, var väl icke meningen, att lagen skulle byggas så, att några personer skulle uppställa vissa teoretiska grunder, hvarpå de ansågo rätt och nyttigt, att lagen ordnades, utan lagstiftarne borde egentligen taga i be- traktande, huru i det sekelgamla samhället med sekelgamla lagar förhölle sig, huru dess rättsåsigter verkat och gjort sig gällande och — då under tidernas lopp en mängd förordningar utkommit och det hela blifvit något inveckladt — skulle man söka att ge- nom den nya lagstiftningen taga reda på allt detta och framhålla det goda i de gamla åsigterna samt möjligen göra de tillägg, som kunde finnas nödvändiga för att tillfredsställa nutidens behof. Om man då i lagstiftningen råkar på en punkt, som är ytterst svår att bestämma, derom åsigterna skiftat likasom molnen för vinden, der man icke vet hvar man skall få en fast stödjepunkt att ställa sig på, månne man icke då gör klokast och bäst att tänka efter, hvilken verkan de gamla stadgandena haft i afseende på nytta och skada? Lagstiftningen om kungsådra är ovilkorli- gen en sådan lagstiftning. Vi hafva här i dag hört, huru meningarna kunna vexla och man har till och med hört påstås, att kungsådran borde bestämmas efter mått och vikt, likasom det vore möjligt att hvarje dag mäta eller väga vattnet och låta kungsådran dag- ligen skifta i öfverensstämmelse dermed. Då man finner en så- dan divergens i åsigter, då den gamla lagen om kungsådra inne- håller ett klart stadgande i 20 kapitlet Byggningsabalken, att "tri- diung af vattnet skall lemnas öppen" och då vidare sports att detta lagstadgande i allmänhet icke medfört några svårigheter, samt då- hårtill kommer, att tvist om, huru kungsådra bör beräknas, torde uppstå endast i få fall och vara ganska sällsynt, kan jag icke inse nödvändigheten af att förändra bestämmelserna härutinnan. Här har anförts exempel från Lule elf, men att i Norrbotten be- synnerliga rättsförhållanden kunna uppstå, lärer väl icke kunna förvåna någon menniska. Dessutom visa just dessa begge domar, som blifvit citerade rörande Lule elfs lopp i dess södra del, att den gamla lagen icke var så bristfällig, ty då svårighet uppstod, gick det till tvist, och så processades helt enkelt om saken och tvisten blef utredd. Att de begge citerade domarne icke fullt öf- verensstämma gör på det hela taget detsamma, ty något olika för-

hållanden kunde medföra något olika domslut. Skall man nu kasta bort hela den gamla grunden, som i det hela visat sig nyttig och tillfredsställande? Tager man Kongl. Maj:ts förslag, torde det blifva svårt att utröna, hvad som utgör "de sista tio årens medelvattenstånd". Det förutsätter en lång serie af iakttagelser, som på högst få ställen torde kunna tillförlitligt åstadkommas. Reservanterna säga: "*vanligast förekommande lågt vattenstånd*", men det blir ock svårt att definiera hvad dermed menas: den ene kommer att säga så och den andre så, och det blir iika mycket krångel och bråk som någonsin. Om man deremot låter det förblifva vid gamla lagens stadgande, som visat sig icke medföra några svåra förvecklingar, och helt enkelt inför detta gamla stadgande, såsom Lag-Utskottet gjort i sitt förslag, förefaller det mig, att man handlar klokt och med skäl undviker att söka sätta pricken på i då man icke rätt vet hvar den skall stå. Det har redan förut af en föregående talare blifvit bemött, påståendet att nuvarande vattenverksegrars rätt skulle trädas för nära genom det nya förslaget. Skall Domnarfvet ramlas, så hade det ramlat lika väl under den lag som är, som under den lag som skulle blifva, i fall Lag-Utskottets förslag antoges och blefve lag.

Förordningsförslag om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund.
(Forts.)

Mera kunde jag anföra, men här har redan blifvit så mycket sagdt i saken, att jag för min del vill inskränka mig och icke göra mitt anförande långt och vidlyftigt. Då jag nu fått framlägga de skäl, jag anser tillfyllestgörande, må Kammarerna besluta hvad den vill, och hvar och en kan sjelf svara för sitt votum, om man nemligen gör sig besvär att tänka på saken, hvilket jag vill hoppas att de flesta, som gifva sig till att besluta, må hafva den godheten att göra.

Återremiss är ett magiskt ord. Då det ljuder genom salen kan man vara öfvertygad, att mängen tycker nu äro vi fria från den saken och Utskottet kan gerna få taga igen ärendet och tänka derpå. Men återremiss är icke något så menlöst som man tror, ty man måste väl antaga att deri ligger någon mening, en, om än ofta dunkel antydning åtminstone om ogillande af hvad som är föreslaget. Ogillar man hvad som nu är föreslaget, då skulle jag tycka mer om, att man framställde ett annat förslag utan att begära återremiss, men har man betänkt saken, då bifaller man Lag-Utskottets förslag, och jag skulle önska, att det i detta fall blefve Kammarernas beslut.

Herr Bergmansson: Efter den siste talarens anförande har jag ganska litet att i saken anföra. Här har blifvit anmärkt, att Lag-Utskottets förslag rörande kungsådras beräkning icke skulle vara öfverensstämmande med hittills gällande lag; men så vidt man känner, har 1734 års lag så tillämpats, att kungsådra beräknats efter vattendragets bredd, och det vore ganska förunderligt, om under hela den långa tid, som förflutit sedan den lagen stiftades, icke någon skulle hafva rätt förstått lagen förr än nu år 1880. Jag tror derföre att just detta förslag upptager meningen i 1734 års lag.

Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

Det har vidare blifvit anmärkt, att den 8 §:en skulle stå i strid med en föregående paragraf, som angår eganderätt till vatten, men derpå svarar jag, att denna paragraf icke angår eganderätten. Visserligen rör den en viss del af eganderätten, för så vidt fråga är om samfärdsel, flottning och fiske, men icke eganderätten i sin helhet. Hvad som blifvit anmärkt derom, att redan anlagda vattenverk skulle kunna blifva lidande, har redan blifvit besvaradt, i det man erinrat derom, att häremot finnes hjälp i 26 §, som bibehåller de gamla vattenverken vid deras förut varande rätt.

I fråga åter om formuleringen af sista orden i paragrafen eller att kungsådran skall beräknas "*till en tredjedel af vattendragets bredd*", får jag erkänna, att jag icke är belåten hvarken med Utskottets eller reservanternas förslag. Utskottets förslag lemnar vägen öppen för alla möjliga slags tolkningar, emedan det icke gifver någon ledning efter hvad slags vattenstånd bredden skall beräknas. Jag skulle visserligen för min del önska ett uttryck, om hvilket jag dock hört sägas, att det är mycket enkelt och oskyldigt, hvilket jag dock ej anser vara något fel; ty är ett uttryck sådant, att hvarje människa kan förstå det, så är det efter mitt förmenande fullkomligt lämpligt. Jag skulle derföre önska, att efter de nyss anförda orden måtte tilläggas "*vid vanligt vattenstånd*". Äfven detta uttryck kan möjligen tydas olika, men hvarje domare och de flesta människor lära väl veta hvad det betyder.

Herr Asplund: Jag begärde egentligen ordet för att bemöta de farhågor, som uttalats från ett håll, att den nu förevarande paragrafen skulle komma att menligt inverka på gamla vattenverk, och från ett annat håll, att den skulle i så måtto menligt inverka, att nya vattenverk icke komme att anläggas. I det förre hänseendet är jag redan förekommen af två eller tre talare och behöfver derför blott i korthet upprepa, att 26:te § innehåller den bestämmelse, att denna lag icke inverkar på gamla verk, som redan hafva lagliga rättigheter i detta afseende. Mot den ärade talare, som står framför mig och som fruktat, att detta stadgande skulle inverka menligt i afseende på anläggningen af nya verk, hvarför han påyrkat återremiss, ber jag endast få säga, att jag vill hänvisa honom till 10 §, som tydligen innehåller, att, när någon anser sig behöfva öfverbygga kungsådra eller stänga vattenled i och för ett nytt vattenverks anläggande, han har att vända sig till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som då eger att pröfva, om sådant kan göras utan väsentlig olägenhet för kungsådran eller vattenleden, och jag tror derföre, att syftet med den af honom begärda återremissen redan har vunnits, så vidt ske kan.

Jag skall icke inlåta mig på hvad den ärade talaren bakom mig har sagt om tydningen af uttrycket "*tridiung af vattnet*" utan ber blott att i afseende på tydningen af detta uttryck få förena mig med ordföranden i Lag-Utskottet. Med all aktning för öfrigt för ingenjörsföreningen, som denne talare åberopat såsom auktori-

tet, så måste jag dock bekänna, att jag tviflar på, att den har någon synnerlig förmåga att tolka gammal lag.

Denna paragraf, sådan den är framlagd af Lag-Utskottet, innehåller, såsom en talare midt emot mig sade, väsentligen det samma, som nu är gällande lag. Tvisten mellan honom och åtskillige reservanter, till hvilka äfven jag hör, afser egentligen, huruvida man nu skall lemna oafgjordt sättet för beräkningen af vattendragets bredd. Alla äro vi ense derom, att kungsådran skall anses framgå i djupaste vattnet, men reservanterna hafva ansett lämpligt och nödigt, att man nu också på något sätt skulle antyda grunden för beräkningen, och Lag-Utskottets ordförande har redan framställt ett yrkande i detta syfte i enlighet med en af honom afgifven reservation, som jag för min del biträdt. Jag medgifver, att det är mycket svårt att finna ett uttryck, som fullkomligt motsvarar hvad man här önskar utsäga, men jag skall nu söka att tydligen ådagalägga, att lagen bör innehålla någon grund för beräkningssättet.

Grefve Mörner sade nyss: hvarför skall man utsätta någon beräkningsgrund, då meningarna skifta så mycket? Just den omständigheten anser jag för min del vara skälet, hvarför grunderna för beräkningssättet böra på något sätt angifvas. Då meningarna skifta så mycket, att *en* domstol beräknat kungsådran efter lägsta vattenståndet, och *en annan* möjligen kan beräkna den efter högsta vattenståndet — hvilket jag dock anser föga troligt — under det *andra* åter göra beräkningen efter ett visst medelvattenstånd, — just då är det nödvändigt att i lag hafva någon viss beräkningsgrund fastställd. Kongl. Maj:t, liksom Lagberedningen, har velat beräkna kungsådran efter *medelvattenståndet* och detta är efter min uppfattning hufvudsakligen det rätta. Att beräkna den efter det *lägsta* vattenståndet, d. v. s. den minsta vattenbredden, anser jag vara i hög grad origtigt, framför allt i sådana elfvar, som pläga sjunka mycket djupt, så att deras lägsta vattenstånd kanske icke ens innehåller så stor vattenyta, som kungsådrans ändamål fordrar. Det torde därför vara bäst att beräkna den efter vanligt lågt vattenstånd. — En talare har föreslagit, att man skulle göra beräkningen efter det *vanliga* vattenståndet. Ja, det kunde visserligen bestämmas på det sättet också, men man måste dervid besinna, att det under skilda år vanliga vattenståndet kunde vara så högt, d. v. s. vattendraget vid sådant vattenstånd så bredt, att det blefve allt för känbart för strandegarne, om kungsådran skulle på det sättet beräknas. Det kunde då hända, att kungsådran blefve alldeles för bred, särskildt i alla de elfvar, som flöda mycket och hafva låga stränder; men då man säger "vid vanligast förekommande, lågt vattenstånd", så har man derigenom begränsat kungsådrans bredd till hvad som är medelförhållandet vid *lågt* vattenstånd, hvilket inskränker kungsådran något mera, än när man beräknar henne efter medelförhållandet mellan det högsta och det lägsta vattenståndet, och jag för min del har icke lyckats att finna något bättre uttryck. Det förslag, jag en gång framstälde inom Lag-Utskottet, öfverensstämmer så nära med reservanternas för-

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

slag, att jag icke här vill upptaga och yrka bifall till detta mitt förslag utan ansluter mig till reservanternas. Jag tror nemligen, att med det uttryckssätt, reservanterna föreslagit i afseende på kungsådrens beräkning, långt färre tvister hädanefter skola uppkomma, än som hittills varit fallet. Att, såsom grefve Mörner, påstå, att det icke förekommit några tvister om beräkning af kungsådran, anser jag vara fullkomligt origtigt och jag kan icke gå in på att så varit förhållandet, ty hvarje tvist om läget förutsätter en tvist om beräkningsgrunden för bestämmandet af läget. Det bör således af lagstiftningen antydvas, hvilket som är det lämpligaste af dessa trenne alternativ.

Jag för min del förenar mig med Lag-Utskottets ordförande och yrkar bifall till den reservation, han afgifvit.

Herr Samzelius: Huru svårt det är att lagstifta i afseende på en sådan fråga som den nu förevarande, derpå lemnar redan behandlingen af densamma såväl inom Lag-Utskottet som i denna ärade Kammare ett talande bevis. Att nu gällande lag innehåller något annat, än den förste talaren har uppgifvit, vågar jag tryggt påstå, och jag kan till stöd för min åsigt åberopa en lika god auktoritet som han har andragit. Han har åberopat ingenjörsföreningen, men vid tolkning af lagar torde väl högsta dömande myndighet hafva minst lika stor betydelse, och om än vid behandlingen af olika mål i Högsta Domstolen olika meningar och i vissa delar olika domslut i fråga om kungsådra förekommit, så har dock alltid den åsigten gjort sig gällande, att densamma bör beräknas efter vattnets bredd. Då 1734 års lag skrefs, så var det en lag för folket, en lag som hvar och en borde förstå, men skulle man nu bestämma, att beräkningen skall ske efter sektionens-arean och vattnets olika tryck på sektionens-areans olika delar, då skulle knappast någon kunna tillämpa denna lag, ty den blefve då så konstig, att det blefve nästan omöjligt att med noggrannhet bestämma, huru uträkningen skulle ske. Saken är verkligen icke så ofantligt viktig för framtiden, som man här har velat antyda. Kungsådra förekommer endast på de ställen, "der den af ålder varit hafver". Det är icke fråga om att inrätta kungsådra på några nya ställen; och "der den af ålder varit hafver", der har den redan blifvit bestämd genom kungliga domar och myndigheters beslut, så att jag tror, att det finnes högst få ställen, der någon obestämdhet i detta afseende för närvarande förefinnes. Man har sagt, att Lag-Utskottet visat fiendtlighet mot vattenverksegarnes intresse; men jag får på det bestämdaste protestera mot denna uppfattning och detta yttrande. Utskottet har hvarken visat någon förkärlek för eller någon motvilja mot *något slags intresse*, utan Utskottet har tvärtom sökt att höja sig öfver alla speciella intressen. Vid formuleringen af denna paragraf hafva de största svårigheter mött. Det kongl. förslaget förelåg och naturligen ville Lag-Utskottet så vidt möjligt var taga detsamma till ledning, men det innehåller, att kungsådra skall beräknas till *en tredjedel af vattendragets bredd efter de sista tio årens medelvattenstånd*. Huru skulle man kunna

få detta tioåriga medel-vattenstånd annat än genom mycket noggranna observationer, som man icke kan förutsätta kunna ega rum hvar som helst?

Vidare upplästes det, att, om man skulle taga medeltalet mellan det högsta och det lägsta vattenståndet, det kunde inträffa, att såsom t. ex. i Norrland i några af dess elfvar, i hvilka vattenståndet varierar mycket, att hela bredden vid lågt vattenstånd icke ens skulle vara tillräckligt för kungsådran, bestämd efter medelvattenstånd. Derjemte hade man fram det förslag till "kläm", som här blifvit refererad af en talare på norrlandsbanken. Der talades om vattenståndet vid den tid, då det vanligen var lägst med åtskilliga inskränkningar och närmare bestämmelser för beräkningen i afseende på vikar; men då man med ledning af 1734 års lag icke funnit någon svårighet vid att beräkna kungsådran i ett sådant vattendrag som Luleå elf, så kan jag icke föreställa mig att det kan vara behöfligt att här gifva några närmare bestämmelser angående beräkningssättet. Det är egentligen från de här anförda kungliga domarne som reservanterna hafva hemtat stöd för sin åsigt, hvari jag för min del icke kan instämma. Det talas der om vattenstånd den tid, då vattnet vanligen är lågt, hvilket reservanterna utbytt mot vanligt lågt vattenstånd, men detta anser jag vara en "contradictio in adjecto", ty det vanliga vattenståndet är det normala och det är därför hvarken högt eller lågt. Är det meningen att det skall vara vid lågt vattenstånd, så skall man icke säga "vanligt lågt vattenstånd", ty attributen "vanligt" och "lågt" kunna icke på detta sätt ställas tillsammans, emedan de i detta fall äro hvarandra motsägande. Vidare hade man det förslag, som en talare på vesternorrlandsbanken här framställt, nemligen "vid vanligt vattenstånd", men det fann Utskottet till den grad oskyldigt, att man icke vågade sätta det på papperet, ty om det icke stode alls någon närmare bestämning, så måste det väl menas det vanliga vattenståndet; och då man i 1734 års lag icke ansåg nödigt att tillägga en sådan bestämning, och när man tillämpat denna lag ända tills nu, så är det svårt att inse, hvarför det skulle vara nödigt att säga "vid vanligt vattenstånd", — det förstår hvarje domare ändå. Meningen är icke, att denna paragraf skall hvarken förstora eller förminska vattengarens rätt, utan den skall endast innehålla detsamma som 1734 års lag blott med det förtydligandet, att det skall beräknas efter *vattendragets bredd*, och i det afseendet har Lagberedningen yttrat sig så bestämdt, att någon tvekan i det fallet icke kan uppstå, åtminstone icke hos mig. Hvad beträffar frågan om återremiss, så är det visserligen ett mycket bekvämt sätt att för tillfället komma ifrån frågan, men den kommer nog sedan åter, och skall man på det sätt behandla lagen, att man, såsom mig synes, utan giltig anledning återremitterar den samma, så blir kanske följden den, att man inom kort får igen lagförslaget i denna del i samma skick, som det nu är, och på det viset kommer man ju icke närmare något resultat. Jag får därför vördsamt anhålla om bi-

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegaves
rätt öfver
vattnet å
hans grund.*
(Forts.)

fall till paragrafen i oförändradt skick, d. v. s. såsom Utskottet föreslagit.

Herr Nyström: Jag skall be att få upplysa, att det i praktiskt hänseende har visat sig alldeles nödvändigt, att kungsådra bestämmas den tid, då vattnet vanligen är som lägst, och det dels af den enkla orsaken, att det vanliga vattenståndet eller medeltalet af vattenståndet är mycket svårt, för att icke säga omöjligt att utröna, och dels därför, att det vanliga vattenståndet i allmänhet är högre än det lägsta och eljest skulle äfven så kallade "grönnor" komma att intagas i beräkningen af kungsådran, hvilket de deremot icke komma att göra, om beräkningen sker när vattenståndet är som lägst, enligt hvad de nyss anförda kungliga domarne derom stadga. Jag kan således icke finna annat än att, om det skall bestämmas något om vattenståndet, man måste begagna sig af ungefär samma uttryck, som finnas i de nämnda domarne, och icke af det uttryck som reservanterna använt, hvilket ger ett olika resultat. Vidare ber jag få erinra mot den talare, som föreslog, att kungsådra skulle beräknas efter vattenmängden eller kubikinnehållet, att det ju är klart, att, om man det gör, kungsådran kommer att oupphörligen förändras allt efter som vattenmassan stiger och allt efter som elfven utvidgar sig, så att man kanske icke på tio fots afstånd får samma gräns för kungsådran, och det kunde till och med hända att den gräns eller de linier, som skulle utmärka kungsådran, då komme att variera snart sagdt dagligen. Den bestämmelse, som de åberopade kungliga domarne gifvit, visar deremot, att kungsådran kan blifva bestämd för temligen lång tid. För att bestämma densamma uppdragas linier mellan utskjutande uddar af stränderna, hvarefter man af den sålunda funna bredden afsätter en sjettedel på hvardera sidan om den djupaste fåran, den må då gå närmare den ena eller den andra stranden, och kungsådran kommer således att framgå på ömse sidor om den djupaste fåran och slingra sig fram mellan de utskjutande uddarne med olika bredd på olika ställen på samma sätt som en landsväg gör stora krökningar. Det är det enda rätt praktiska sätt hvarpå man kan gå till väga, åtminstone i de nordliga trakterna af Sverige, för att utfinna kungsådran och som därför också synes böra för framtiden antagas såsom det enda rätta. Jag har förut icke yrkat återremiss, men jag anser mig verkligen nu böra begära, att frågan återremitteras. Det är sant, att de ledamöter af Kammaren, som tillhöra Lag-Utskottet, redan haft tillfälle att der framföra sina meningar och åsigtter, men att därför hindra en annan, som icke är ledamot i Lag-Utskottet, från att möjligen få fram sin mening till Lag-Utskottets pröfning, vore i min tanke väl hårdt. Jag yrkar därför återremiss af den föredragna paragrafen.

Herr Jöns Pehrsson: Det är verkligen en vigtig fråga, som nu diskuteras; det kan man sluta deraf, att Kammaren med tålmod afhört så långa och så tråkiga anföranden som här i dag hål-

lits. — En talare yttrade mot mig, att jag möjligen skulle befara, att ifrågavarande stadgande skulle hafva en menlig inverkan på gamla vattenverk, som jag kunde ega; men så är lyckligtvis icke förhållandet och i alla fall är det mig personligen likgiltigt, huru det kommer att gå med denna paragraf, ty de vattenverk, jag eger, hafva redan gått igenom skärseiden. Men jag vågar påstå att, om detta skall blifva lag, det icke blir möjligt att bygga några nya vattenverk som kunna drifvas. Jag antydde förra gången, jag hade ordet, och jag vågar nu vädja till gamla domare, huruvida det icke snart sagdt är omöjligt att tillstyrka anläggning af nya vattenverk åtminstone i södra Sverige utan att inkräkta på lagen i detta afseende. Det har visserligen sagts att man genom stadgandet i 10 § skulle kunna få tillstånd att öfverbygga led eller ådra, men det är tyvärr blott allt för sant, att om 10:de § antages, så kommer den i framtiden att föranleda till många verkliga olyckor, emedan dessa personer då tro, att de fått en verklig rättighet; men det är i sjelfva verket icke någon rättighet, ty om den meddelats åt *en* person, så kommer kort der- efter en annan egare till samma egendom och då blir kanske det af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade tillståndet utan all kraft och verkan. — I en reservation har jag sett anföras af en gammal domare, att i denna paragraf icke kan angifvas annat än sjelfva *grunden*, hvarefter kungsådra skall beräknas, men icke några närmare bestämmelser, och jag vågar påstå, att Ni må lagstifta huru Ni vill och kasta bort alla gamla bestämmelser, så finner Ni dock aldrig några enklare och säkrare bestämmelser än hvad den gamla lagen innehåller i afseende på anläggningen af nya vattenverk. Återremiss är visst icke, såsom en talare påstått, något magiskt ord, åtminstone har det icke någon magisk kraft, men genom en återremiss kan man dock hoppas att möjligen få någon ändring af ifrågavarande paragraf, och jag har verkligen under denna diskussion hört så många anmärkningar framställas mot paragrafen, att jag tror att det icke kunde skada, om Lag-Utskottet komme att något mera tänka derpå. Jag skulle visserligen hafva kunnat sjelf stilisera ett ändringsförslag, men jag åtnöjer mig med att i korthet säga, att innehållet i paragrafen bör vara ungefär det, att kungsådra skall utgöra en tredjedel af vattnets bredd, der sådant är nödigt för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång och då skada för ofvan eller nedanliggande jord eller vattenverk kunde af stängandet uppstå. Detta vore något, som domstolarne kunde hafva att rätta sig efter, och jag tror också, att det är något, som såväl Kammaren som Lag-Utskottet kunna tänka på. Jag har icke så liten erfarenhet i denna sak, ty jag eger flera vattenverk, och jag försäkrar, att icke ett enda vattenverk skulle kunna drifvas utan att i någon mån öfverskrida hvad den gamla lagen stadgar, äfven om de varit med aldrig så god beräkning anlagda; jag syftar nu särskildt på vattenverken i Helgeån och Lagaån. Jag tror icke det är för mycket begärdt, att Herrarne besinna, att, om vi nu skola stifta ny lag, vi böra så mycket som möjligt fasthålla vid 1734 års lag och

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

deri blott införa nödiga förbättringar. Jag anser därför, att den begärda återremissen bör beviljas.

Herr Gahn: Om frågan nu hade så förelegat, att man kunnat skriva en ny vattenrätt i Sverige, alldeles oberoende af hittills gällande förhållanden, är jag öfvertygad om, att ingen skulle satt i fråga ett så orimligt stadgande, som att en tredjedel af vattnet, efter ytan räknadt, i våra vattendrag, skulle löpa fritt fram och icke få till produktiva ändamål användas; men man har icke kunnat vara oberoende af äldre stadganden, emedan enskilda rättsförhållanden finnas, som äro deraf beroende, och därför måste nu denna föreskrift om kungsådra kvarstå. Man vet också, att kungsådran icke har ursprungligen tillkommit för något allmännyttigt ändamål, utan att den är en kvarleva från feodal-tiden, då de maktgande ansågo sig kunna för sin enskilda räkning tillägna sig vissa rättigheter på allmänhetens bekostnad. Då nu emellertid förhållandet är det, att man måste bibehålla detta stadgande om kungsådra i vattenrättslagen endast därför, att det finnes enskilda rättsförhållanden, som derpå kunde vara grundade, så finner jag lämpligast, att man bibehåller den gamla lagen i oförändradt skick, alldeles sådan den var, då dessa rättsförhållanden uppkommo, och icke försöka att i den nya lagen göra tolkningar och tydningar af densamma. Ledamöter i Lag-Utskottet hafva visserligen sagt, att här endast är fråga om att förtydliga, hvad som står i 20 kap. 3 § Byggningsabalken, och om man skulle kunna lyckas häri, vore det ingen fara, utan en fördel. Jag kan icke dela denna åsigt, ty detta gamla lagstadgande har säkerligen tolkats olika på olika tider och för olika fall, med hänsyn till behovet, hvarföre, om man i den nya lagen skulle gifva en fixerad tydning af den gamla, på sätt här blifvit föreslaget, man derigenom lätt komme att rubba åtskilliga, på den gamla lagen grundade rättsförhållanden, eller åtminstone gifva anledning till tvister härom. För min del tror jag därför, att det vore klokast att bibehålla detta lagstadgande alldeles oförändradt och öfverlemnna såsom hittills å lagskipningen och lagtolkningen att i speciella fall tolka lagen så som det kan finnas lämpligast. Detta tror jag vore den mest praktiska lösningen af frågan, och i det syftet anhåller jag om återremiss.

Herr Wallenius: Jag är till en stor del förekommen af den föregående talaren i afseende å det oerhördt svåra i att finna uttryck för en rätt lydelse af denna paragraf, och jag för min del tycker, att den gamla lagen gerna kunde få kvarstå orubbad. Det står der, att kungsådra skall beräknas till en tridiung af vattnet, och om detta finge stå kvar, vore man ifrån denna svåra bestämelse. Det har yttrats här, att ingenjörerna icke hafva med denna sak att skaffa. Ja, det må så vara, men jag tror, att det icke vore så alldeles oviktigt, om de, som hafva att kämpa med de svårigheter, den nuvarande lagen medför, äfven finge hafva sina tunderingar med i frågan, ty att lemna tolkningen af denna para-

graf ensamt åt dem, som icke sett svårigheterna i praktiken, torde vara vådligt, hvarföre jag håller på det yttrande af en sakkunnig ingenjör, som en föregående talare påvisat. Det har nog tillkommit efter ofantligt svåra strider med de nuvarande förhållandena, och att detta yttrande haft åtminstone på mig ett stort inflytande, kan jag icke förneka, ty det har tydligt och klart visat de orimligheter, hvartill man kommer, om man talar om en tredjedel af *vattendragets bredd*. Hvad man här talat om högsta vattenstånd, vanligt vattenstånd eller medelvattenstånd och lägsta vattenstånd visar just de svårigheter, som äro förenade med att mäta vattendragets bredd, och då tycker jag, att den gamla lagen är bättre, som talar endast om *en tredjedel af vattnet*. Det har talats om, att den nya lagstiftningen icke har någon inverkan på de vattenverk, som redan äro anlagda i ett vattendrag, men det skulle väl se underligt ut, om man på ena stället har en kungsådra på 50 fot och på andra stället i samma ström en på 100 fot, och våra efterkommande skulle nog fundera på hvad slags folk stiftat en sådan lag. Men hvad skola vi svara derpå? Jag kan icke svara annat än att det kommer sig deraf, att man icke haft några sakkunnige ingenjörer, utan låtit lagstiftarne grassera som de bäst velat. Jag anhåller, att punkten måtte återremitteras och erhålla den lydelse, att kungsådra skall omfatta *en tredjedel af vattnet*.

*Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Herr Samzelius: Då den förste talaren hållit sitt intressanta föredrag, kände jag mig frestad att begära ordet, ehuru jag icke åhörde hans anförande från början, men jag hade icke väntat, att de grundsatser, han uttalade, skulle upptagas såsom alldeles obestridda sanningar, och allra minst väntade jag det af en så kunnig person, som den, hvilken med utmärkelse deltagit i första vattenrättskomitén. I denna komité's utlåtande upplystes nemligen, att ordet kungsådra förekommer första gången i 1643 års riksdagsbeslut, och grundar sig således icke på någon åtgärd af några feodalherrar. Långt ifrån en sådan öfvertygelse, tror jag tvärtom, att det är ett uttryck af *det allmännas rätt gent emot de enskildes*. Det är det allmännas rätt man genom detta stadgande sökt bevara, men icke några enskilde "feodalherrars", hvilkas tillvaro hos oss jag ej ens känner, enär den strandegande skattebonden har lika rätt till vattnet som säteriegaren. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Som jag icke varit alldeles främmande för uppmätning af vattendrag, deras bredd och vattenstånd m. m., ber jag att få yttra några ord. Det står i Kongl. Maj:ts proposition, att ett vattendrags bredd skulle beräknas efter de sista tio årens *medelvattenstånd*. Det är dock nästan en omöjlighet att bestämma medelvattenståndet, och det står icke heller uttryckt, på hvad sätt det skulle gå till. Det finnes vanligen två sätt att beräkna detsamma. Det ena är, att man tager reda på det lägsta och det högsta vattenståndet, och då anse många, att medelvattenståndet är den vattenhöjd som ligger midt emellan. Men

Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

ett sådant medelvattenstånd blir betydligt högre än det vanliga vattenståndet af det skäl, att vid de stora vårfloderna elfvarne för kort tid stiga till och med 20 fot öfver det lägsta och vanliga vattenståndet. Men det finnes äfven ett annat sätt, nemligen att för hvarje dag under årets lopp teckna upp vattenståndet och se till huru många dagar vattnet varit så eller så högt och deraf göra en beräkning. Då får man också ett medelvattenstånd och det blir betydligt lägre än på förra sättet. Nu hade det väl bort i lagen antydast, på hvad sätt detta medelvattenstånd skulle beräknas. Det har sina stora svårigheter i allt fall, ty personer i granskapet veta det ej. Deremot är det lättare att bestämma det *vanliga* vattenståndet, emedan nästan hvar och en, som bor vid en elf känner detsamma och sammanfaller ungefär med det som en reservant kallat *vanligt, lågt* vattenstånd. Det vanliga vattenståndet anses nemligen inträda, då efter de stora vårfloderna elfvarne sjunkit betydligt, likasom under vintermånaderna, då vattnet vanligtvis är mycket lågt. Jag har fästat mig vid uttrycket medelvattenstånd, emedan för sättet af dess beräkning någon närmare bestämmelse måste finnas. Hvad för öfrigt beträffar, att kungsådran skulle bestämmas till en tredjedel af vattendragets bredd, så får jag säga, att då på många ställen i elfvarne bredden vissa tider uppgår till 3 å 4,000 fot, det skulle inträffa, att om jag toge en tredjedel deraf till kungsådran, den tredjedel, som tilldelas hvarje strandegare, skulle på vissa tider af året blifva fullt torr, ty det djupa vattnet är vanligtvis en mycket smal ränna i förhållande till vattendragets bredd. Jag tror också, att kungsådran då skulle vid många tillfällen blifva alldeles för bred.

På grund af hvad jag nu yttrat, anhåller jag om återremiss.

Grefve Strömfelt: Flere talare hafva under diskussionen påstått, att jag skulle hafva stödt mig på ingenjörföreningens tolkning af lagen. Jag ber få protestera deremot. Jag har sökt att läsa lagen och att begripa lagen och jag tror, att man, äfven om man ej är jurist, har rättighet både till det ena och det andra och att bilda sig en egen åsigt. Jag har i mitt första anförande citerat lagen och de paragrafer, som beröra frågan om kungsådra, och jag har sökt att för Kammaren visa, till hvilken åsigt jag kommit, samt hemställer nu till Kammaren att pröfva, huruvida den är riktig eller icke, och detta tror jag ej kan förmenas en representant. Andra talare hafva äfven sagt, att jag begärt återremiss utan att angifva i hvilket syfte. Jag ber då få påminna, att jag gjorde det för att få uttrycket *vattendragets bredd* utbytt mot *vattnets mängd*. En talare har sagt, att min mening måtte hafva varit att försöka utvidga vattenrätten till förmån för industrien. Ja, detta är hans åsigt, men min uppfattning af hans uttalanden är åter den, att han vill inskränka den redan befintliga vattenrätten till nackdel för både jordegare och industrien. En annan talare har sagt, att det nu införda stadgandet skulle vara klokt, nöjaktigt och tillfredsställande. Ja, det bevisa de många rättstvisterna och de många olika domsluten i dylika frågor.

Samme talare har äfven sagt, att Lag-Utskottet endast infört samma gamla bestämmelser, som nu finnas. Det är just deremot jag har protesterat, då jag påstått, att Utskottet infört en helt annan bestämmelse än den, som förekommer i gamla lagen. En talare har yttrat stora betänkligheter vid att en förening sådan som ingenjörsföreningen vågar sysselsätta sig med lagtolkningar angående dessa frågor. Jag förstår icke ett sådant yttrande och beklagar, att det kunnat fällas. Jag gick dock icke så långt som han, ty jag uttalade icke hvad en eller annan ingenjör yttrat om herrar juristers sätt att tolka lagen i förevarande fall; jag ansåg det icke höra hit. Är det så, att 1734 års lagstiftare icke kunde uttrycka, hvad de menade, då har jag orätt, men jag hemställer, om icke desse lagstiftare lyckats lösa mycket större svårigheter än den nu ifrågavarande; om de verkligen menat vattendragets bredd, då hade de säkerligen icke uttryckt det med "vattnet".

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Lag-Utskottets ordförande har reserverat sig mot paragrafen och sedermera under diskussionen yttrat betänkligheter mot tillämpningen af förslaget om kungsådra, sådant det nu blifvit i förslaget framställt.

Jag tyckte äfven, att en annan talare, Herr Bergmansson, yttrade betänkligheter, huru man efter denna bestämmelse skulle kunna mäta vattenståndet, och på samma sätt den siste talaren. Häraf måtte väl framgå, att det stadgande, som nu föreslås till antagande, medför oändliga svårigheter vid den praktiska tillämpningen. En ledamot af Lag-Utskottet har sagt något om omöjligheten eller svårigheten att bestämma vattenmängden. Detta tror jag grundar sig på bristande insigt i denna sak, ty det innebär icke någon svårighet för ingenjörerna, och otvifvelaktigt är, att det är vida säkrare än att mäta strömdragets och kungsådrans bredd här och der. Jag har begärt återremiss i ett bestämdt syfte, men då jag ser, att denna fråga måtte vara mycket outredd, så ber jag att få förena mig med de talare, som yrkat återremiss i syfte att få den gamla bestämmelsen alldeles orubbad bibehållen.

Herr Lagerstråle: Jag skall icke ingå i något detaljeradt svaromål å de anmärkningar, som här blifvit framställda, utan jag vill blott anhålla, att, innan beslut fattas, man må söka göra för sig klart, hvarthän en återremiss skall leda. Här är yrkadt återremiss från de mest olika utgångspunkter. De förena sig alla i att förkasta förslaget, men man skall väl också tänka på, hvad verkan en sådan återremiss kan hafva vid ärendets förnyade behandling i Utskottet. Jag kan af den diskussion, som föregått inom Utskottet, sanningsenligt förklara, att denna fråga der blifvit fullständigt genomsofrad af Utskottets nuvarande ledamöter. Om man finge såsom nya ledamöter inom Utskottet insätta de personer, som här framställt sina särskilda förslag, skulle man möjligen kunna få ett annat och, såsom då väl ock borde vara att hoppas, godt resultat. Af den diskussion, som föregått inom Utskottet, slutar jag, att åtminstone icke den mening kunde få något under-

Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

stöd, som påyrkar, att kungsådran skulle beräknas efter vigten eller massan af vattnet. Man har förut talat om den olägenhet, som med den nuvarande beräkningen ligger deri, att vattendragets bredd kan variera, men det blir väl också förhållandet om den skulle bestämmas efter vikt eller vattenmassa, då vattenkvantiteten är olika, hvilket således också skulle leda till en olikhet i kungsådrans bredd. Det vill dock förefalla mig, som om många af de nu afgifna olika förslagen skulle i någon mån närma sig till antingen Utskottets förslag, som är i det närmaste öfverensstämmande med nuvarande stadgande; eller reservanternes förslag. Men angående alla dessa separata åsichter, som förenat sig i yrkandet om återremiss, så vet jag icke, till hvilken förändrad framställning från Utskottet de skola leda, ty der hafva de redan slitit och gnidit sig mot hvarandra, och då kommer frågan att stå på samma punkt som nu, och när den kommer tillbaka till Kamraren, kan jag icke se annat, än att de skiljaktiga meningarne måste gruppera sig så att de närma sig det ena eller andra af de formulerade förslagen. Jag har velat på förhand tillägga dessa ord, på det man icke må tro, att genom en återremiss något egentligt kan vinnas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att den förevarande paragrafen skulle bifallas; 2:o att densamma måtte antagas med den af Herr *Lagerstråle* föreslagna ändring, bestående deri, att efter slutorden "vattendragets bredd" skulle tilläggas orden "vid vanligast förekommande lågt vattenstånd"; 3:o af Herr *Bergmansson*, att paragrafen skulle godkännas med tillägg af orden "vid vanligt vattenstånd" efter ofvan berörda slutord; samt 4:o att paragrafen måtte till Utskottet återförvisas.

Härefter gjordes propositioner på alla dessa yrkanden, och förklarade Herr Talmannen, efter att hafva förnyat propositionen på bifall till paragrafen med det af Herr *Lagerstråle* föreslagna tillägg, denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kamraren, uppå Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit återremiss af paragrafen, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 8 § i Lag-Utskottets förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund med den deri af Herr *Lagerstråle* föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47;
Nej—44;

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

9 §.

Bifölls.

Jemlikt Kammarens i afseende å sättet för Utlåtandets före-
dragning fattade beslut, företogs nu till pröfning den från Ut-
skottets förslag uteslutna

10 § i Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lagerstråle: Enligt nu gällande lag skall vid an-
läggning af vattenverk hållas af domstolen en förberedande under-
sökning, till hvilken alla de, hvilkas rätt kan vara af det tilläm-
nade vattenverket beroende, kallas genom uppläsande af kungö-
relse i kyrkorna. Enligt det förslag, som förekommer i de föl-
jande paragraferna om sättet att gå till väga efter den nu före-
slagna lagen, skulle ett sådant tillvägagående icke vara ovilkorligt,
utan man finge anlägga vattenverk utan att göra någon anmälan,
och den, som deraf lede skada, skulle få stämma till domstol;
dock med rätt för vattenverksbyggaren att bereda sig trygghet
genom att på förhand instämma den ene eller andre af sina gran-
nar för att få saken pröfvad. Denna 10 § i Kongl. Maj:ts för-
slag, hvilken af Lag-Utskottets pluralitet blifvit utesluten, inne-
håller en så att säga förmedlande åtgärd, hvarigenom, sedan man
nu borttagit den ovilkorliga undersökningen af domstol, man af-
sett att genom kungörelse af Konungens Befallningshafvande på
förhand låta dem, som kunde befara att lida skada af det nya
vattenverket, få kännedom om det upprättade förslaget och om de
så ville stämma in frågan till domstol eller söka inhibition, om
de finna det nödigt. För min del får jag säga, att, då man öfver-
går från det hittills följda systemet till ett annat i afseende på
den formella rätten att anlägga vattenverk — att nemligen man
icke behöfver hafva den förberedande domstolsundersökningen,
utan låter det på vattenfallsegaren bero att börja bygga, med risk
för honom att ändra detsamma, om han skadar andra, men med
rätt att, om han så vill, på förhand instämma sina grannar — så
synes mig denna förberedande kungörelse, som föreskrifves i 10 §,
vara lämplig icke allenast för dem, som möjligen befara att lida
skada af byggnaden, utan äfven för den, som vill bygga, der-
igenom att det sålunda blir allmänt bekant genom Konungens
Befallningshafvandes kungörelse och att på detta sätt uppmärk-
samheten fästes derpå att ett större vattenverk är att förvänta

Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

på uppgifvet ställe. Inom Utskottet var det hufvudsakligast derföre att man ansåg, att denna ovilkorliga föreskrift skulle innebära fröet till stora kostnader vid anläggningen af mindre vattenverk, som man utströk denna paragraf ur förslaget. När det är fråga om ett större vattenverk, så kan ju denna anmälan hos Konungens Befallningshafvande jemte biläggande af en kort beskrifning icke vara af den allra ringaste betydighet, och jag tviflar på, att äfven för de mindre vattenverken det kan vara något betungande. Det är icke förutsatt, att det skall behöfva vara ingenjörsritningar med fullständigt utförda beräkningar och dylikt, utan det skall endast vara en *beskrifning*. Man skall nemligen "göra anmälan hos Konungens Befallningshafvande med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer; "foge och dervid beskrifning å den tillämnade byggnaden till läge, "storlek och inrättning i afseende å flod- eller bottenluckor samt "öfrige väsentlige delar".

Emellertid har inom Utskottet pluraliteten icke varit för paragrafens bibehållande och finnes det icke någon utsigt till att få densamma antagen i båda Kamrarne, så lönar det icke stort mödan att framställa något yrkande derom. Jag skall derföre icke påyrka det, om icke den åsigt, jag uttryckt i min reservation, vinner understöd; men jag har velat få min mening intagen i protokollet.

Herr Lindgren: Med afseende å sammanhanget mellan 10 och 11 §§ i Utskottets förslag anhåller jag, att desamma måtte gemensamt föredragas.

Sedan Herr Lindgrens uppmärksamhet blifvit fäst derå, att, enligt Kammarens i afseende å föredragningsordningen fattade beslut, Utskottets förevarande förordningsförslag skulle *paragrafvis* företagas till afgörande utan annan afvikelse, än att § 10 i Kongl. Maj:ts förslag skulle förekomma till behandling omedelbart efter § 9 i Utskottets förslag; anmälde sig åter och yttrade:

Herr Lindgren: Jag ber endast att få yrka afslag å den framställning, som gjorts af Lag-Utskottets ordförande, och att 10 § i Kongl. Maj:ts förslag måtte uteslutas; förbehållande mig att få vidare yttra mig i ämnet, när 10 och 11 §§ i Utskottets förslag föredragas.

Herr Jöns Pehrsson: Jag får upprigtigt bekänna, att det bästa, jag tror Lag-Utskottet gjort i denna fråga är att hafva uteslutit 10 § i Kongl. Maj:ts förslag. Men ehuru jag är nöjd med att 10 § i Kongl. Maj:ts förslag är utesluten, är jag icke nöjd med hvad Utskottet i §§ 10 och 11 af sitt förslag hemställt, men derom är icke nu tillfälle att yttra sig. Då nu icke ens reservanterna yrka på att denna paragraf i Kongl. Maj:ts förslag skall bibehållas, så lärer väl densamma komma att uteslutas och jag

tror det var välbetänt af Utskottet att föreslå detta, likasom jag tror, att det vore välbetänt att bibehålla de gamla bestämmelserna i afseende på rätten att anlägga vattenverk.

*Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Herr Asplund: Jag har inom Utskottet deltagit i beslutet att föreslå Kammaren att utesluta denna 10 §. Lag-Utskottets Ordförande har på sätt och vis redan angifvit skälen för densammans uteslutande. För min del skulle jag icke haft så mycket emot bibehållande af paragrafen, men man märkte nog samt inom Utskottet, att representanterna från Andra Kammaren, tillhörande landmännen, emot paragrafens innehåll hade så stora betänkligheter, att efter all anledning paragrafen under inga förhållanden komme att antagas inom Andra Kammaren. Det anfördes af dem, att detta stadgande skulle blifva ytterst betungande för en mängd små verk, som förekomma särdeles i Norrland, då man skulle nödgas göra en sådan här föreslagen anmälan blott för att ändra dammen till en linsäkta eller annan, mindre inrättning. Vid granskning af Lagberedningens motiv för detta förslag fann man, att det var egentligen för att få den tillämnade vattenverksbyggnaden bekant inom orten, som denna anmälan och deraf följande kungörelse skulle ega rum. Men man antog såsom klart, att när ett vattenverk uppstode i en viss ort, detta skulle komma till vederbörandes kunskap lika säkert och lika snabbt, som genom en så beskaffad kungörelse. Helt visst lär icke åtminstone något större vattenverk uppstå, utan att de, som deraf kunna beröras, få lika fort kännedom derom, äfven utan någon sådan kungörelse, som för öfrigt ofta icke uppläses i kyrkan under sådana omständigheter, att församlingen får reda på innehållet. Vid detta förhållande ansåg sig Utskottets pluralitet böra gifva vika, då paragrafen icke syntes vara så vigtig, att man fördenskull borde genom möjligen uppkommande olika beslut i Kamrarne äfventyra, att hela förslaget skulle falla. På dessa grunder har jag deltagit i Utskottets beslut och påyrkar afslag å den föredragna paragrafen.

Grefve Mörner, Oscar: Jag är litet villrådlig hvad jag här skall yttra mig om. Jag har visserligen icke något emot, att den nu föredragna 10 § i Kongl. Maj:ts proposition uteslutes, men jag vet icke rätt, huruvida jag bör tala om den reservation, som uti förevarande hänseende är vid 10 § af Utskottets förslag af Herr Lindgren afgifven och hvori jag instämmer. Skulle den nu föredragna paragrafen godkännas, så har derigenom antagits något som icke låter förena sig med hvad reservationen innehåller, men i förhoppning att paragrafen blir afslagen, vill jag uppskjuta mitt yttrande tills Utskottets 10 § förekommer.

Herr Statsrådet Almqvist: Liksom jag vid öfverläggningen om den 8 § icke ansåg mig böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, då den icke syntes vinna understöd, och då jag måste erkänna, att uträkningen af 10 års medelvattenstånd är en ytterst vansklig och svår sak; på samma sätt anser jag i fråga om denna

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

10 § af det kongliga förslaget att, då dess uteslutande icke skulle medföra någon brytning i lagförslagets system, jag icke heller bör ovilkorligen påyrka dess antagande. Det har af andra ledamöter, Herr Asplund t. ex., blifvit anfördt, hurusom isynnerhet i fråga om små vattenverk, det tillvägagående, som i paragrafen är föreslaget, skulle kunna blifva besvärligt och kostsamt, måhända utan att motsvaras af väsentliga fördelar.

Öfverläggningen förklarades slutad och den ifrågavarande paragrafen i Kongl. Maj:ts förslag blef, uppå gjord proposition, af Kammaren afslagen.

10 §.

Herr Lindgren: Efter mitt förmenande utgör stadgandet i 10 § af Kongl. Maj:ts förslag, äfvensom i de två följande, ett bland de vigtigaste, som lagförslaget innehåller. Jag kan för min del icke inse, att genom detta förslag någon förbättring i lagstiftningen skett, utan tvärtom. Jag vill bedja att få göra en jämförelse mellan hvad nu är stadgad och hvad som skulle ske, om förslagets föreskrifter blefve antagna. Om någon vill bygga vattenverk, så bör han, enligt gällande lag, anmäla sig hos domaren, som utsätter syn på stället och som der sammanträder med nämnden, efter att hafva genom kungörelse, som 14 dagar förut i ortens kyrkor upplästs, kallat alla dem, som kunna anses hafva i frågan del, att då komma tillstädes och bevaka sin rätt och talan. Domaren, sjelf eller genom Konungens Befallningshafvande, kallar äfven landtmätare eller annan skicklig och behörig man att verkställa afvägning af vattnet för att tillse, om eller i hvad mån vattenverket kan för ofvan eller nedan liggande jord eller verk förorsaka skada. När detta är gjort och öfriga omständigheter äro utredda, gifver domstolen beslut, huruvida och på hvad vilkor damverket må anläggas. Saken är då definitivt afgjord, om nemligen beslutet vinner laga kraft, och vattenverksegaren kan gifva sig i håll med att fullborda damverket. Men huru skulle det nu gå till enligt Utskottets förslag? Då skall man först hos Konungens Befallningshafvande begära tillstånd och förklarande, att från det allmännas sida icke möter något hinder för byggnaden. Konungens Befallningshafvande kan icke gerna yttra något i den frågan utan att besigtning, syn och vattenafvägning verkställes, hvilket allt är mycket kostsamt. Om då vattenverksegaren får förklarande, att från det allmännas sida icke något hinder möter, så har han visserligen kommit ett litet stycke på vägen, men också blott ett litet stycke. Han skall nemligen, om han vill "bereda sig trygghet att byggnaden ej må framdeles af annan klandras såsom vållande olaga dämning eller annat intrång i enskild rätt", han skall då, säger jag, stämma om saken. Men hvem skall han stämma? Jo, han tager någon, som han tror kan vara närmast att lida skada och instämmer honom. Domstolen skall sammanträda på stället, vattenafvägning skall ske och

alla på frågan inverkan omständigheter utredas. Så får vattenverksegaren möjligen af domstolen ett förklarande, att damverket får byggas med den och den höjden samt under de och de öfriga villkoren. Har han då fått *trygghet* att byggnaden framdeles icke får klandras? Nej, han har blott erhållit ett förklarande, att från *den* persons sida möter icke något vidare hinder för vattenverkets fullbordande. Men det kan finnas många andra personer, som möjligen anse sig deraf lida skada; och på det sättet kan han af dem gemensamt eller af en och en i sänder få stämning 2, 3, 4, ja, 10 år efter verkets fullbordande. Det kan dervid blifva olika beslut, och om de också öfverensstämma deri, att vattenverket får finnas, kunna dock sådana vilkor bestämmas, som tillintetgöra nyttan med detsamma, såsom t. ex. att vattenverksegaren skall sänka dammen, så att han till slut har för litet eller kanske alls intet vatten att förfoga öfver. Jag kan icke förstå, hvarföre man skall vidtaga denna nya procedur, då den leder till större besvär och omvägar samt mycket större osäkerhet än det nu stadgade förfaringssättet. Jag har dertill sökt i en reservation sammanfatta, huru jag tänker mig att frågan borde behandlas och denna reservation ber jag att få återöppna, endast med den ändring, att ordet "ombygga" utbytes mot "förändra;" lydande denna reservation sålunda:

"Vill någon för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam, göre anmälan derom hos domaren med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvares grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hör. Domaren begäre hos Konungens Befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfara i öfrigt på sätt §§ 21 och 22 (i Kongl. förslaget) stadgas angående ntsättande af syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tilllopp, ofvan eller nedan.

Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej må förnämmas, huruvida och till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider den skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör inbyggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva".

För min del har jag icke hört någon klagan öfver olägenheter och skador i följd af den procedur nu gällande lag föreskrifver. Man har visserligen i dessa dagar sagt mig, att det händt, att vederbörande innehafvare af jord eller vattenverk i närheten icke hafva passat på den kungörelse, domaren utfärdat, och icke kommit tillstädes för att bevaka sin rätt. Det kan ju hända, att sådant inträffat, och det har ju också kunnat hända, att domstolarne någon gång behandlat dylika frågor för knapphändigt, men det är något, som man icke får förutsätta skola ske allmänligen, utan

*Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hens grund.
(Forts.)*

tvärtom. På samma sätt skulle ju i så många andra händelser, då en part försummar fatalier och underlåter att bevaka sin rätt samt skada derigenom uppkommer, ligga en anledning att äfven i dylika fall ändra lagen. Så t. ex. vid laga skifte får man icke någon annan kallelse än genom kungörelse från predikstolarne, och stora och viktiga intressen kunna taga obotlig skada, om man dervid icke iakttager inställelse och söker skydda sin rätt.

Af de nu anförda skäl och synnerligen med afseende på den osäkerhet, som för vattenverksegaren skulle uppkomma genom Utskottets förslag, att han nemligen, långt ifrån att vinna den i förslaget lofvade trygghet för vattenverkets framtida bestånd, tvärtom blifvit försatt i den pinsammaste osäkerhet derutinnan, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i 10 och 11 §§ och bifall till min reservation.

Herr Jöns Pehrsson: Den förste talaren, reservanten, har så tydligt utvecklat de stora skäl och fördelar, hans reservation har mot Utskottets förslag, att jag hoppas att Kammaren benäget ville noga granska hithörande förhållanden. Det skulle väl kunna så vara att, såsom i Kongl. Maj:ts proposition och Lag-Utskottets förslag stadgas, Konungens Befallningshafvande, som ju är Konungens närmaste man i landsorten, borde bevaka det allmännas intresse, men jag tror, att då Konungens Befallningshafvande i en annan paragraf, som förekommer längre fram, får oinskränkt rätt att, om någon byggt olagligt, förordna att det sålunda byggda måste rifvas bort, man äfven i detta afseende kan öfverlemna att bevaka det allmännas rätt åt domstolen och det allmänna ombud, som reservanten för den saken föreslagit. Jag skulle beklaga om Utskottets förslag blefve lag, ty det skulle locka till att bespara de kostnader, som uppstå genom laga syn, och derigenom skulle flera olägenheter vållas. Det behöfdes sedermera icke mer än att den som eger jord gränsande intill vattenverket skulle anse sig beroende af förhållandena eller till och med blott ett ombyte af Konungens Befallningshafvande för att ingen trygghet och säkerhet skulle finnas för beståndet af hvad man byggt. Jag har hört enskildt, att man skulle vilja hafva denna bestämmelse för att icke blifva ovilkorligt skyldig att begära häradssyn. Reservationen innehåller visserligen ej heller en sådan skyldighet, men blott att icke någon säkerhet finnes utan att en sådan syn föregått. Om nu någon vill skaffa sig trygghet för alla tider, så må det väl finnas en sådan bestämmelse i lag, att om man vill uppoffra hvad en sådan förundersökning i laglig väg kostar, man derigenom skall få trygghet att hvad man bygger skall ega bestånd. Jag hoppas, att Kammaren benäget beaktar dessa förhållanden och jag kan icke förstå, att det ej funnits flera reservanter inom Utskottet vid denna paragraf, men om reservationen nu understödjes, så går det lika bra.

Herr Lagerstråle: Det af en reservant vid denna punkt framställda förslag är till sina hufvudgrunder lika med de nuva-

rande förhållandena, nemligen att vid anläggning af vattenverk sjelfva pröfningen af vattenverkets inverkan på angränsande stränder eller på ofvanför eller nedanför belägna vattenverk sker efter kungörelse af domare derom, att en sådan förrättning skall försiggå. Hvad är det nu som man öfverklagat i detta nuvarande stadgande? Jo, att den, hvars rätt är i fråga, icke blir till denna domstols pröfning kallad och stämd på samma sätt, som han måste blifva det i hvarje annan rättstvist, som rör hans eganderätt och jordegendom. Genom det domstolsutslag, som här fölies, bestämes det ifrågasatta vattenverkets rättsförhållande i afseende på begagnandet af vatten både till ofvanför och nedanför varande såväl jordegare som vattenverksegare, utan att dessa fått någon kallelse till sammanträdet. Hade de fått kännedom om den tid, då enligt kungörelsen förrättningen skall försiggå, så förmodar jag ock att de kommit att iakttaga inställelse, men äro de deremot i saknad af underrättelse om förrättningen, så hafva de ju icke kunnat tillstädesvara för att bevaka sin rätt. Men detta oakadt blifver utslaget bestämmande för deras rätt, utan att de hade annan utväg att få ändring än om de genom en tillfällighet få kännedom om utslaget och kunna fullfölja klagan deremot i högre rätt. Detta kan väl icke vara ett tillfredsställande sätt att afgöra rättstviser, och sådana äro dessa frågor till sin natur, ehuru de komma in på tvistens område på ett smygande sätt. I hvarje annan sak får man mottaga en ordentlig stämning, men icke här. Jag vill medgifva att för den vattenverksegare, som skall bygga nytt eller förändra sitt verk, är det hittills varande och af reservanten hufvudsakligen bibehållna förfaringssätt ganska fördelaktigt och beqvämt; men då man stiftar lag, så får man icke tänka blott på den ena parten, utan äfven tillse att den andra partens rätt bevakas, och det är detta som skett genom Kongl. Maj:ts af Lag-Utskottet förordade förslag, efter pluralitetens inom Utskottet förmenande. Det är en sanning, att der ett vattenverk anlägges med uppdämning, som verkar till skada, der kan det vara svårt för vattenverksegaren att veta hvem, som kan komma att lida skada, men detta är dock icke svårare för honom att leta ut, än det vore för den, som skulle lida skada, att på förhand inse och beräkna denna och inställa sig vid domstol för sin rätts bevakande. Svårigheten är lika svår på båda sidor, och jag frågar då, om det icke är riktigare, att svårigheten lägges på den, som genom byggnad i ström vill dämna vatten till skada för andra, än att öfverlemna olägenheterna åt dessa och låta dem leta sig fram till syneförrättningen och domaren så godt de kunna. Det är visserligen sagdt, att här skulle förfaras på sätt i 21 och 22 §§ af Kongl. Maj:ts proposition stadgas om syn på stället, men jag tviflar på att domaren kan anvisa hvem, som stämmas skall, utan stämningen sker nog genom kungörelse i kyrkorna. Så har det åtminstone gått till på de orter, hvars rättsskipning jag känner till, och jag förmodar, att det går till på samma sätt på andra orter. Då man icke vet af någon viss part, så sker stämning genom kungörelse i kyrkorna och parterna få sjelfva leta sig fram

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfrer
vattnet å
hans grund.
(Folts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

så godt de kunna. På nu angifna grunder får jag yrka bifall till Utskottets med Kongl. Maj:ts öfverensstämmande förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Här är det väl ändock fråga om en ganska viktig rättsprincip, som man vill förändra från det nuvarande till något helt annat. Det har här blifvit sagdt, att det skulle vara så orimligt, att icke parter i hvarje mål skulle erhålla stämning hvar för sig och derigenom beredas tillfälle att bevaka sin talan; men jag undrar om det finnes något land — jag erkänner, att jag icke är så hemma i främmande lagstiftningar — der sådana rättsförhållanden kunna ega rum eller kunna inrättas, att icke så kallade ediktalstämningar någon gång måste tillgripas, det vill säga en så beskaffad offentlig stämning, hvarigenom domaren kallar alla dem, hvilkas rätt är i fråga att komma tillstådes för att bevaka sin talan. Ett sådant förfaringsätt har väl oftast sin grund deri, att det anses såsom en omöjlighet att leta rätt på alla de parter, som borde instämmas. Den, som då icke iakttagit inställelse efter offentlig stämning, han har förlorat sin talan, det kan icke hjälpas. Då nu en sådan lagstiftning finnes och måste finnas, återstår att tillse om den här kan vara lämplig; derpå måste hela saken hänga. Hittills har det varit denna metod, som användts, påbjuden dels i allmänna lagen, dels ytterligare i en författning af 1828, dels i 1863 års förordning, som stadgar, att den, som önskar bygga vattenverk, skall göra ansökan derom hos domaren, som låter utfärda kallelse genom kungörelse i kyrkorna på alla dem, som frågan angår, hvarefter domaren eger att pröfva ansökningen och meddela utslag. Sedermera ansågs verkligen, att, derest icke särdeles egendomliga förhållanden kunde styrkas, saken var utredd och att den, som hade vattenverket, hade sin rätt någorlunda på det klara. Nu säger man: hvad är billigare än att den, som vill anlägga ett vattenverk, må forska efter hvem som kan lida skada derigenom och stämma honom in, för att icke riskera att sedermera blifva ålagd att rifva ut vattenverket och derigenom gå förlustig sina kostnader och den väntade fördelen? Men jag vågar fråga, om det vid våra mångfaldiga, långa och stora vattendrag kan vara möjligt att på förhand leta ut, hvilka alla kunna komma att lida genom en uppdamning. Jag har sjelf erfarit, att sedan jag haft ett vattenverk med dam i öfver 20 år, blef jag plötsligt stämd af personer, om hvilka jag icke kunde ana, att de hade något intresse i saken. Jag vill taga ett exempel från Södermanland, från det stora vattendraget Långhalsen, Yngarn och Hallbosjön.

Om der skulle anläggas ett vattenverk, t. ex. vid Långhalsens utlopp, så skulle nu, efter den sänkning af sjöarna, som skett, en dämning kunna inverka på alla nämnde sjöar. Dessa gå i tre häradet och omfatta väl 12 å 13 socknar. Huru skulle det stå i en vattenverksegares förmåga att leta rätt på alla jordegare, som skulle kunna lida skada af en uppdamning der. Han kan aldrig någonsin få reda på dem, ty rikets ekonomiska kartverks kartor tryckas numera icke, om icke hushållningssällskapen ombesörja

det, och de topografiska kartorna lemna ingen upplysning i detta hänseende. Och hvilket bråk skulle det icke blifva vid häradsrätten, om vattenverksegaren också lyckades att instämma alla jordegarnen! Jag öfverdrifver icke det ringaste, då jag säger, att parterna kunde blifva 50 å 60. Ja, de kunde kanske blifva 200; men då jag icke tycker om dessa stora liknelser, om detta "från Ystad till Haparanda", så håller jag mig till sådana fall, som kunna ofta inträffa. Antag då, att 40 å 60 delegare skola stämmas. Då de skola eller äro berättigade att tala hvar för sig, blifver ymnigt med processer. Och dervid måste utredning åstadkommas för hvar och en. I ärendet skall troligen någon ingenjör afväga vattendraget, om han kan, och undersökning skall hållas. och det är alls icke sagdt, att det, som är gjordt för Pål, duger för Per eller måste af honom godkännas. Ja, mine Herrar, jag tycker att saken talar för sig sjelf. Skall man behöfva vara mångordig öfver ett förhållande, som framstår så klart, gifvet och otvetydigt? Vid dämning i ett mindre vattendrag kan förslaget kanske tillämpas, men blir det fråga om dämning i en vidsträcktare mån, huru skall det då gå? Förslaget nämner heller icke hvilken domstol, som skall pröfva frågan, men dertill kan man kanske leta sig fram i lagen ex analogia.

Skulle nu deremot domaren få utfärda ediktalstämning, så kan man nog antaga, att de, hvilkas rätt saken angår, se upp och få veta af denna stämning och i de flesta fall bevaka sin talan, om de hafva någon att utföra. Att anlägga ett vattenverk är icke någon obetydlig affär och människorna äro icke så sömnaktiga, att de icke gifva noga akt på hvad som tilldrager sig i orten, och de bereda sig nog tillfälle att bevaka sin talan. Sedan går hela saken i ordentlig rättegångsväg. Med det provokatoriska rättegångssättet är det olämpliga förhållandet att personer, som möjligen icke anse dam- eller vattenverksbyggnaden angå sig och att de icke dervid hafva någon talan att bevaka, ändock blifva emot sin vilja indragna i process om samma dambyggnad, den de varit beredda att tåla och emot hvilken de, i händelse af ediktalstämning, icke framställt något klander. Och jag vill påpeka hvilka stora omkostnader ett sådant rättegångssätt medför. De, som icke vilja processa, utan gerna skulle låta den, som så önskar, bygga vattenverk, tvingas ett tu tre till tingsresor, och dessa äro dyra för den, som skall ersätta dem. Kunna nu dessa, som tvingas att processa, dömas att ersätta kostnaderna? Det tror jag dock icke, äfven om vattenverksegaren vinner sin talan. Och hvarför skall man göra det så ytterst svårt att framdeles bygga vattenverk? Det är väl icke något brott att inrätta sådana, då det sker väl till gagn för *anläggaren*, men icke heller till skada för någon annan. Man bör väl icke försvåra byggandet af vattenverk så, att det kanske blir alldeles omöjligt att bygga.

Mot Herr Lindgrens förslag har man anmärkt, att enligt det samma ansökan om tillstånd att i någon mån ingripa i förhållanden som kunna anses angå det allmänna, icke skulle ingifvas till Konungens Befallningshafvande, men så mycket har af Kongl.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
rättuet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Maj:t förut blifvit stadgadt och bestämdt i administrativ väg, att om ett sådant stadgande visar sig behöfligt och riktigt, så kommer otvifvelaktigt en kungörelse att derom utfärdas. Inga svårigheter möta att antaga det af Herr Lindgren framlagda förslag, hvilket lagfäster ett förhållande, som, så vidt jag vet, icke verkar till skada och som motverkar ett förhållande, som skulle medföra de största svårigheter och olägenheter. Sedan emellertid numera 10 § i Kongl. Maj:ts proposition är afsomnad i denna Kammare, så torde den i Herr Lindgrens förslag gjorda hänvisningen rättas, så att i stället för §§ 21 och 22 insätts §§ 20 och 21. Jag vågar påyrka, att Lag-Utskottets förslag icke bifalles, utan att bifall lemnas åt det af Herr Lindgren väckta förslag.

Herr Statsrådet Almqvist: Den af siste talaren klandrade rätt, som i 11 § af Lag-Utskottets förslag blifvit gifven byggare af vattenverk att genom provokatorisk rättegång få till sin säkerhet bestämdt, huru han eger att bygga, har af talaren sjelf in amplissima forma godkänts, då talaren yrkat bibehållande af nu gällande stadgande om rättighet, i fråga om anläggning af vattenverk och uppdämning i följd deraf, att genom kungörelse inkalla både kände och okände sakegare. Men detta rättegångssätt är onekligen fullkomligt stridande mot gällande rättegångsordning, då dervid kan inträffa, att ingen part får del af de yrkanden, som framställas eller behörigen sättes i tillfälle att bevaka sin rätt. Ett sådant rättegångssätt strider, som sagdt, mot allmän rättegångsordning. Jag tror icke, att det bör vidare bibehållas; och jag hemställer således att Kammaren ville bifalla det förslag, Lag-Utskottet framställt i 10 §.

Herr Jöns Pehrsson: Det egentliga motståndet, som yttrat sig mot Herr Lindgrens reservation, tyckes mig bestå deri, att man påstår, att parterna icke skulle kunna blifva stämde på det sätt, Herr Lindgren föreslagit eller det gamla hittills gällande sättet; men jag erinrar derom — en annan talare har erinrat om laga skifte — att lagen tillåter, att då en allmänhet eller en allmoge skall stämmas, kan det i vissa fall ske genom kungörelse från predikstolen. När fråga är t. ex. om en vägfråga, kunna parterna icke kallas på annat sätt än genom allmän kungörelse från predikstolen och understundom kan rätt mycket vara beroende på sådana frågor. Nu säger man, att den part, som vill anlägga vattenverk, skall stämma dem, hvilkas rätt kan komma i fråga; men man har redan sport om upplysning, huru många eller hvilka han skall stämma. Jag känner vattenverk, som äro så belägna, att flera hundra särskilda jordegares rätt kan vara deraf beroende. Men dämningen sker, och de skulle alla då behöfva stämmas. Jag tror icke, att man har skäl att befara, att icke i detta fall, likasom i många andra, vederbörande skola få reda på den utsatta synen och få tillfälle att bevaka sin rätt. Men hufvudskälet för mig att icke bifalla Utskottets förslag är, att det skulle förleda människor att bygga på obestämda grunder, hvilket

i en framtid skulle föranleda rättegångar i oändlighet. Detta har åtminstone det gamla sättet bevarat människorna ifrån.

Jag yrkar fortfarande bifall till Herr Lindgrens reservation.

Herr Nyström: Jag skulle just icke vilja yttra mig i denna sak, der så många upplysta jurister uppträdt och förordat Lag-Utskottets förslag, men då jag anser mig såsom representant böra säga min tanke rörande denna paragraf, som är en af de vigtigaste i hela lagförslaget och utan hvilken ändring jag för min del icke tilltror mig gifva min röst för förslaget, så ber jag om en liten stunds uppmärksamhet. Om den i Lördags af Friherre Hamilton föreslagna förändrade lydelsen af 6 § antages, så kan väl det betänkliga i antagandet af denna paragraf i någon mån minskas, men äfven om så blir, att den föreslagna förändringen af 6 § bifalles, återstå dock så många olägenheter för dem, som anlägga vattenverk, att jag icke hyser ringaste betänklighet för att yrka afslag på Utskottets förslag och instämma i Herr Lindgrens och Grefve Mörners reservation. Det är ju klart, att man icke kan vid ett verks anläggning inse, hvilka alla i en framtid kunna få mer eller mindre men af anläggningen. Jag känner verk, som äro anlagda för mer än 20 år sedan och der fullständig undersökning försiggått, men der man i denna tid ämnar anställa rättegång på den grund, att vattnet genom inträngande i jorden skulle förorsaka skada på egor, som ligga på en fjerdedels, ja, en half mils afstånd från verket. Om Friherre Hamiltons reservation antoges, så skulle sådana egor icke komma att lösas vid anläggningen, utan blott de närmast vattendraget liggande, emedan man icke vid anläggningen skulle komma att tänka på att uppdämningen kunde förorsaka jemväl aflägsna smärre vattendrags uppdämning och derigenom skada. Om nu en person 20 år efter ett verks anläggning instämmer vattenverksegaren till Rätten och visar, att anläggningen inverkat menligt på hans egor, så blir enligt föreslagna paragrafen vattenverksegaren dömd att borttaga sitt verk, som kanske kostat hundra tusentals kronor och som måhända är intecknad för betydliga belopp. En osäkerhet uppstår således i eganderätten, om icke på förhand alla tvister blifvit afgjorda så väl om landfäste som om vattenuppdämning. Lag-Utskottet har nu föreslagit, att en hvar, hvilken rätt kan vara af ett vattenverks anläggning beroende, skall erhålla stämning. Från juristers synpunkt må detta vara det rätta, men i praktiskt hänseende kan jag icke finna, att det nuvarande sättet medför några olägenheter. Och när så är, hvarföre då slå in på ett nytt förfaringssätt, som ställer allt osäkert, vållar orimliga kostnader och gör att man icke på något sätt kan finna sig i den nya lagen. Skulle man emellertid emot det af Grefve Mörner och Herr Lindgren framställda förslag hafva för stora betänkligheter på de af juristerna anförda skäl, så skulle jag möjligen kunna gå in på en medelväg och det vore att förfaringssättet blefve ungefär så:

att sökanden begär hos domaren anläggning af vattenverket;

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

att domaren derom, efter behörigen ågången kungörelse, håller syn på stället;

att den, som har något emot anläggningen må vid syn framställa protest, eller vara all vidare talan förlustig, än som kan afse ersättning för framdeles skeende men;

att sökanden i händelse af protest må instämma vederbörande till domstol; och

att sedan tvisterna blifvit på sådant sätt lagligen afgjorda, Synerätten må meddela tillstånd till anläggningen jemte öfriga föreskrifter.

I sådant fall kunde de flesta blifva lagligen stämnda, åtminstone alla som instälde sig vid synen och hade protesterat emot anläggningen, och den, som icke ville inställa sig vid synen, finge väl anses vara behörigen kallad genom kungörelsen och nöja sig med att i framtiden få endast ersättning för den skada, han kunde komma att lida genom uppdämning eller i andra hänseenden. Detta vore väl icke så svårt, och man finge då afgjort allt lagligen på förhand, och derigenom vore allas rätt bäst betryggad.

Herr Asplund: Med Grefve Mörner instämmer jag villigt deri, att vi här stå inför en mycket viktig processfråga, och det var icke utan efter mycken tveksamhet, som jag gått in på det förslag, som här föreligger. Men jag har gjort det egentligen af de skäl, som blifvit uttalade i motiven till förslaget, nemligen att det förefaller mig vara obilligt att en jordegare, som icke har någon fördel af anläggning af ett vattenverk, skall genom det nu vanliga processförfarandet kunna underkastas ett möjligen ganska stort men derföre, att han icke på förhand kunnat inse, att hans rätt vore af anläggningen beroende och derföre icke inställt sig på grund af kallelsen. Man har sökt försvara det nuvarande förfaringssättet genom att åberopa kallelsesättet i fråga om laga skifte; men jag ber dock få anmärka, att vid sådant skifte kallas alla *skiftesdelegare* och det lärer således icke möta någon svårighet för en delegare att veta, att kallelsen gäller honom, och om han bör inställa sig vid förrättningen eller icke. Men här skulle ju alla de, hvilkas rätt kan i någon mån beröras af anläggningen, kallas genom en kungörelse, som icke alls antyder hvilka de personer äro, som i kungörelsen afses. De, som förfakta det nuvarande processuella förfarandet, medgifva sjelfva, att vid det tillfälle, då den föreskrifna förundersökningen skall verkställas, är det icke möjligt att kunna bestämdt afgöra, hvilka som egentligen komma att beröras af en uppdämning. Är det då skäl att tillåta en uppdämning, hvars verkningar man icke kan på förhand beräkna? Skola då jordegarne rundt omkring blifva utsatta för äfventyret att få sina egor, t. o. m. de odlade, för all framtid genom uppdämning skadade, emedan de icke kunnat vid tiden för undersökningen på förhand afgöra, om deras rätt kunde beröras? Jag tror, att man måste medgifva, att detta icke är rätt. Grefve Mörner, som i Lördags var så ängslig, att den reservation emot Utskottets förslag i 6 §, i hvilket han deltagit, skulle utsträckas

derhän, att det kunde tillåtas någon att ens mot full ersättning dämna upp på odlade egor, vill nu medgifva ett förfarande, hvarigenom kan inträffa, att en jordegares odlade egor skulle kunna med full laglighet sättas under vatten, utan någon rätt för honom till ersättning, allenast derföre, att jordegaren icke på förhand kan ega kännedom om verkningarne af uppdämningen. Säkerligen måste vid det sjösystem, som han omnämnde, finnas en mängd odlade egor, och dessa skulle möjligen kunna komma att sättas under vatten derföre, att deras egare icke kunna beräkna en tillämnad uppdämning inverkan på dem. En jordegare går kanske just in på att uppdämning får ske derföre, att han icke kunnat beräkna, att hans aflägsset liggande odlade egor skulle af saken beröras. Jag tror således, att det är fullt riktigt att ställa frågan på den ståndpunkt, som förevarande förslag gjort, eller att låta det skrida derhän, att den, som vill, med begagnande af uppdämningsrätt, åstadkomma vattenverk och som icke får begagna uppdämningsrätten så, att han gör skada, må sjelf stå risken deraf, att genom undersökning icke blir fullt utredt, huruvida någon skada kommer att ega rum.

Emellertid måste jag villigt medgifva, att det är för honom ganska betänkligt, att, då han icke kan göra sig fullt reda för vid den tekniska undersökningen, huru långt skadan kan sträcka sig han kan äfventyra att en jordegare, som efter några års erfarenhet inser, att hans egor skadas af dämningen, derför stämmer vattenverksegaren, med yrkande om utrifning eller förändring af vattenverket. Men om ej skadan kan på förhand med full säkerhet beräknas, så synes rättvist, att den, som vill begagna uppdämningsrätten, blir den, som får lida, och icke jordegaren, som icke har någon fördel af anläggningen. Emellertid skulle det möjligen kunna finnas ett sätt att sammanjemka de skilda intressena, och jag är i detta hänseende förekommen af den siste talaren. Likasom han har jag rufvat på den tanken, huruvida man icke skulle kunna behålla förundersökningen sådan som den nu eger rum, dock endast med den påföljd, att den, som sedan upptäcker sig vara lidande, väl icke skulle få påyrka verkets utrifning, men vara förbehållen rätten att påyrka skadeersättning. Detta vore, efter min tanke, ett mycket godt sätt att jemka mellan de stridiga intressena, och man komme då till ungefär samma resultat, för hvilket denna Kammare återremitterat 6 §. Jag skall följaktligen icke motsätta mig en återremiss af denna ganska viktiga fråga i syfte, att Lag-Utskottet må taga det nu antydda förslaget i öfvervägande. Frågan är så stor och har en sådan betydelse för de blifvande vattenverken och industriens utveckling, att jag icke anser det vara olämpligt om Kammaren och Lag-Utskottet använde någon ytterligare tid för att taga henne i behörigt öfvervägande.

Herr Bergmanson: I likhet med föregående talare, anser jag förevarande lagstadgande vara af synnerligt stor vikt, men

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

med den kännedom jag eger om verkan af hittills använda domstolsundersökningar, kan jag icke önska deras bibehållande.

Jag känner nemligen, att dessa domstolsundersökningar med preklusiv verkan inom särskilda orter föranledt rättskränkningar, som fortgått år efter år och numera aldrig kunna hjälpas, sedan verksanläggningar blifvit stadfästade genom laga kraft egande dom. Deremot tror jag, att vid anläggande af vattenverk sådana förundersökningar ofta äro af synnerlig nytta. För min del skulle jag önska sådan förundersökning af sakkunnig person, dock så, att det må stå vattenverksegaren fritt att påkalla den eller icke. Det säges visserligen, att det står honom alldeles fritt att låta anställa en sådan undersökning och att han kan göra den utan att anlita officiella myndigheter, men jag vill fästa uppmärksamheten på den stora skillnad, som eger rum mellan att en enskild person vidtalar en landtmätare eller annan tjänsteman att hålla en sådan undersökning och att undersökningen sker efter förordnande af offentlig myndighet. I förra fallet, föreställer jag mig, kommer man icke längre än till utredning af tekniska förhållanden. Skulle enskild person nemligen företaga sig att sammankalla jordegarne utefter ett vattendrag, så skulle, åtminstone i min ort, sannolikt ingen hörsamma kallelsen. Jag skulle önska att i denna paragraf intoges den bestämmelsen, att det skulle stå vattenverksegaren fritt, "att antingen hos Kongl. Maj:ts Befallningshåfvande begära undersökning genom sakkunnig person, huruvida uppdragningen kan på annans rätt inverka eller ock sin talan på förhand instämma".

Det må således stå honom fritt hvilketdera sättet han vill använda. I många fall behöfves icke någon sådan förundersökning; men dessa förundersökningar, föranstaltade af offentlig myndighet, skulle, enligt min tanke och enligt mångas erfarenhet, medföra stora fördelar, deribland den, att alla eller åtminstone de flesta särskilda intressen komme att framhållas och de anspråk, som möjligen skulle kunna göras gällande, blifve kända. Förrättningsmannen och de honom biträdande gode männen skulle derigenom få tillfälle att sammanjemka stridiga intressen och uppgöra aftal, hvarigenom rättegångar kunde undvikas, hvilket jag anser vara den allra största fördel icke blott för vattenverksegare, utan för alla menniskor. De bestämmelser, som 1879 års författning i fråga om vattenafledning i 29—31 m. fl. paragrafer innehåller om så beskaffade syner, torde äfven kunna i detta fall tillämpas, dock kan jag icke härom framställa något bestämtt formuleradt förslag, hvarför mitt yrkande nu går ut på återremiss. Jag tror, att om förundersökningarna icke blifve obligatoriska och icke medförde preklusiv verkan, så skulle de anmärkningar mot dylika undersökningar, som framstälts och kunna framställas, kunna anses förfallna. Men då blir frågan den: hvad verkan skulle en förundersökning medföra, ifall något aftal eller öfverenskommelse icke träffas? Jo, verkan blifve den, att saken finge öfverlemnas till domstol. Emellertid vunnas, att i många fall rättegångar visserligen kunde undvikas, och det är af intresse för mina medmenniskor som jag

vill göra allt för att förekomma rättegångar. Sådana fordra mycken tid, mycket penningar, mycket tålmod, och leda mången gång till tvister för hela lifvet. Men i allt fall återstår dock en svårighet, ty sedan domstol afgjort tvisten emellan parterna i rättegången kunna nya sakedare uppträda och visa, att uppdämningen verkar på deras rätt. För sådant fall tror jag, att det bör stadgas, att dessa nya sakedare böra anmäla sig inom viss tid, t. ex. natt och år, samt att de, om så ej sker, må nöja sig med skadeersättning. Min framställning går sålunda ut derpå, att, såvidt möjligt är och såvida vederbörande sakedare det önska, en undersökning efter förordnande af offentlig myndighet skall föregå sakens instämmande och dermed förfaras i öfverensstämmelse med paragraferna 29—31 i författningen om vattenafledning. För öfrigt finnas i den författningen åtskilliga andra bestämmelser, som i detta fall torde kunna tillämpas och i lagen införas.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: Då nästan alla de föregående talarne hafva behandlat båda dessa paragrafer, den 10 och den 11:te, gemensamt, så torde äfven jag få begagna samma rätt. Jag måste erkänna, att då man läser den 11 §, tror man, att allt är särdeles väl bestämdt. Der står, att den som vill bygga vattenverk, kan, om han så vill, bereda sig trygghet att byggnaden icke framdeles må af annan klandras, genom att på förhand instämma sin talan. Men läser man Högsta Domstolens utlåtande om hvad detta betyder, så tror jag, att man snart skall finna, att det är allt utom trygghet, som kommer vattenverksbyggaren till del. Högsta Domstolen säger nemligen vid 21 §:ens behandling: "men i de mål, hvarom 9 och 12 §§ i nu förevarande förslag handlade, kunde endast rättsförhållanden emellan kârande, instämmd svarande och mellankommande part komma under pröfning".

Det har äfven nu under diskussionen framhållits, att mot den, som icke blifvit instämmd och icke varit mellankommande part, har vattenverksbyggaren icke erhållit ringaste säkerhet. Jag tror att man vid dessa paragrafer kan vara mycket kortfattad. Man kan nemligen här fråga, om det verkligen är meningen att omöjliggöra all vidare utveckling af den industri, som har behof af vattenkraft. Jag föreställer mig, att om detta lagförslag kommer att blifva lag, skall det icke gifvas mer än två kategorier menniskor, som våga bygga vattenverk. Den ena utgöres af djerfva naturer, som trotsa allt och lita på lyckan och slumpen; den andra af dem, som icke äro fullt tillräkneliga, men om någon af den första kategorien bygger, skall han sannolikt förr eller senare genom oro, nattvak och bekymmer behöfva flyttas öfver till den andra. Jag behöfver icke vidare yttra mig om denna paragrafs inverkan på vårt lands industri.

Jag yrkar afslag.

Herr Lagerstråle: Till de två af den siste talaren framhållna klasser, i hvilka svenska folket borde indelas, om förevarande förslag blefve lag, ber jag att få utrymme för en tredje,

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Ports.)*

nemligen den klass, som vill bygga vattenverk utan att skada andra. Man har förut sagt, att det icke känts någon olägenhet af de nuvarande stadgandena. Den, som säger så, måste hvarken själf varit ute för eller sett andra vara ute för de mångfaldiga rättegångar, som pågått i årtal mellan dem, som trott sig vara förnärmade i sin rätt genom ett vattenverk, och på andra sidan vattenverksegarne. Om icke mitt minne sviker mig, återopades i Lag-Utskottet just af den ledamot, som här har sagt, att inga olägenheter medförts af de nuvarande stadgandena, ett af honom särdeles väl känt speciellt fall, der en dam vid en sjö i Södermanland varit föremål för rättegångar på den grund, att strandegarne mildts utefter sjön ansågo sig förnärmade af dammen, men dennas egare blef lyckligen efter åtskilliga svårigheter fri från strandegarnes anspråk. Jag erkänner, att Utskottet då icke fick del af skälet hvarför damegaren blef fri, men jag föreställer mig, att skälet var, att dammen hade tillkommit på det lagliga sätt, som hittills varit gällande, och att egaren således kunde dämna upp vattnet så att de klagande fått åtskilligt men af uppdämningen, men ändock icke kunde lyckas att få ersättning, då nemligen dambyggnaden tillkommit i den ordning, som hitintills varit gällande. Det är ju möjligt, att kungörelse i kyrkan också skett vid den tiden, ja, det är mycket sannolikt, men det hade antagligen icke fallit någon af dem, som vid dammens anläggning voro aflägsna strandegare, in att en qvarndam, som byggdes ett par mil bort från deras hemman, skulle inverka menligt på deras egor. Jag vill blott anmärka, att om vid en sådan undersökning, som hittills varit vanlig, en egare af hemman, som är långt aflägsset, anmäler, att hans stränder kunna lida skada, så lärer väl domstolen afven nu vara tvungen att taga förhållandena under besigtning. I fall nu många strandegare anmäla sig i sådant syfte, så får domaren ock hålla en vidsträckt syneförrättning och kanske företaga en lång resa kring flera sjöar, och i det fallet skulle således ingen skilnad uppstå mellan det nuvarande förfaringssättet och det, som skulle ega rum, om förevarande förslag antages. Man behöfver väl icke ovilkorligen förutsätta, att hvarje vattenverk, som hädanefter anlägges, skall åstadkomma olaga uppdämning. Man kan väl bygga vattenverk utan att ovilkorligen göra annan skada. Jag medgifver visserligen att vid dambyggnader vid sjöar, då man vill få stora reservoirer genom byggnaderna, är det svårt att uppföra dessa så, att de icke i mer eller mindre mån verka skadligt både i närheten och på långt håll. Väl är det ganska svårt för den, som vill bygga, att på förhand leta ut, huru långt skadan kan gå; men, för min del har jag utgått från det antagande, att man icke skall vara berättigad bygga andra till men, utan att byggnaderna måste reduceras inom sådana gränser, att de icke verka skadligt för andra, om än det kan synas önskvärdare för dem, som vilja bygga vattenverk att få obehindradt disponera den högsta möjliga vattenkraft. Det finnes också viktigare intressen att bevaka i lagen än fördelen af att gifva indu-

strien ökade krafter. Man har också att se till, att rättstillståndet för andra icke rubbas.

Den förberedande undersökning, som af en föregående talare blifvit föreslagen såsom betryggande, är icke någon vattenverks-egare betaget att åstadkomma, när han vill göra en sådan. Gerna medgifver jag det vara önskligt, att man före verks anläggning gjorde sig fullt reda för, huru de skola uppföras och för de verkningar deraf, som kunna beräknas. Det må vara sant, hvad af en ärad talare anmärktes, att icke alla hörsamma en kallelse af mera privat natur, men säkert är dock att om det åstadkommes af en sakkunnig man fullständig utredning, i hvad mån en upp-
dämning kan skada andras egor, en sådan utredning alltid är af stort värde. Samme talare medgaf äfven, att man icke borde tillerkänna en sådan undersökning en sådan betydelse att det blefve en instans och det vore icke heller i något hänseende lämpligt. De kostnader, som af en förundersökning skulle föranledas, äro vida större än att de skulle löna sig vid anläggning af äfven sådana smärre verk, som i 10 § af det Kongl. förslaget afses.

Det har blifvit mig meddeladt att föredragningen i Andra Kammaren skridit förbi såväl § 10 som § 11 i Utskottets Betänkande och att begge dessa paragrafer blifvit oförändrade antagna. Jag yrkar bifall till förevarande paragraf.

Herr Wærn, Carl Fredrik: För min del vill jag ingalunda bidra till stiftandet af en lag, hvarigenom någon skulle förlora sin talan inför rätta. Jag finner därför ock många skäl, som tala för hvad Lag-Utskottet här föreslagit i den mening, att ingens rätt skulle afskäras; men jag tror, att äfven vattenverksegarens rätt bör iakttagas och skyddas, och det förefaller mig att den skulle vara i ytterst stor fara, om någon, som hvarken vattenverksegaren eller han sjelf anat skulle lida skada af vattenverket, skulle efter årtal få komma fram med påstående, att vattenverket måtte rifvas. om han kunde bevisa, att han deraf lede någon, om än aldrig så liten skada. Jag skulle önska, att en sådan rätt till stämning, som här föreslagits, skulle ega rum, och att den, som ville vara trygg, skulle stämma alla, som han kunde veta hafva intresse af hans byggnad, men att, om sedan upptäcktes att någon, som han icke vetat af och som ej blifvit kallad, kunde bevisa, att han af byggnaden lede skada, skulle han visserligen icke vara af med sin talan, men denna skulle vara inskränkt till bekommande af skadestånd och icke kunna leda till vattenverkets rifvande eller förändring. Eljest skulle den, som lidit en ganska ringa skada af ett vattenverk, kunna åstadkomma för dettas egare en förlust af flere hundra tusen kronor. Men, säger man, det är ju ej fråga om att rifva hela vattenverket, utan blott om att minska en dambyggnad. Jag vet dock, att vid ett verk, som är staldt på ett visst antal centners tillverkning, kan en minskning af ett ganska ringa centnertal göra, att verket icke kan gå med vinst. Således, om någon långt aflägsse, som man icke kunnat ana skulle lida

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.*
(Forts.)

*Förordnings-
förslag om
jordegare-
rätt öfver
vattnet å
hans grund
(Forts.)*

någon skada af ett vattenverk, komme och visade, att skada deraf tillskyndades honom, så skulle han icke behöfva vara nöjd med skadestånd, utan kunna påyrka verkets rifning och på så sätt preja sig till nästan hvad som helst, för att icke en i god tro anlagd inrättning skulle gå under! Jag tror icke att det vore att befördra lag och rätt eller gifva skydd åt eganderätten. Jag skulle önska, att på lämpligt ställe insattes ett stadgande att den, som ansåge sig genom byggande af vattenverk förnärmad i sin rätt, vore ej hindrad att sin talan om skadestånd lagligen anhäniggöra. Jag hemställer därför om återremiss i sådant syfte, men anser möjligt att ett dylikt stadgande ej bör förekomma i 10 §, utan kanske snarare i den 11 §, och kommer därför äfven att i afseende på den paragrafen yrka återremiss. Jag tror det vore önskligt, om man ville taga i betraktande icke blott jordegarens rätt, utan äfven vattenverksegarens, sedan han uppoffrat betydlig och kostbar egendom på sitt företag.

Grefve Mörner, Oscar: Sedan Lag-Utskottets ordförande numera underrättat oss, att denna och följande paragraf blifvit af Andra Kammaren antagna, torde en återremiss icke tjena något till. Utskottet kan då naturligtvis intet annat göra än anhålla, det Första Kammaren behagade fatta sitt beslut. Den enda tänkbara förmänen med ett sådant uppskjutande af frågans afgörande skulle då vara den, att Kammarens ledamöter derigenom finge bättre tid att tänka ut ett nytt förslag till beslut. Men som frågan redan länge legat på Kammarens bord och det således icke saknats tillfälle för dem, som skulle vilja uppträda som lagstiftare, att göra försök i den vägen, tror jag icke, man skulle vinna mycket genom att återremittera dessa paragrafer. I öfrigt har här under diskussionens lopp uttalats åtskilliga meningar, som förefalla mig högeligen märkvärdiga. En talare har yttrat, att såsom det nu är stäldt, sker icke någon sådan undersökning, som här är i fråga. Jag förstår icke, huru detta kan sägas. Det kan ju icke bestridas, att en undersökning skall ske, då det redan står föreskrifvet i gällande lag, 20:de kapitlet Byggningsbalken, att "hvar som ny vatten- eller väderqvarn bygga vill, kungöre det å tinget, och häradshöfding skåde med nämnden den lägenhet"; hvilket stadgande sedan blifvit närmare utfördt i Kongl. Förordningen den 17 April 1828 och Kongl. Kungörelsen den 30 December 1863, der det föreskrifves, att vid anläggning af mjöl- eller sågqvarn för vatten genom förut i stadgad ordning skedd undersökning skall utrönas, att genom vattnets uppdämning eller begagnande i öfrigt skada icke tillfogas någon annan. Vid sådant förhållande kan jag ej inse annat, än att det är ganska tydligt föreskrifvet, att en undersökning och en ganska allvarlig sådan skall ega rum; och vid denna ega då alla parter att komma tillstådes och bevaka sin rätt. — Lag-Utskottets ärade ordförande har uttalat sina bekymmer öfver de menliga följderna af vattenverksdämning. Men dessa skadliga förhållanden skulle icke inträda, om blott lagens föreskrifter iakttoges; de bekymren äro således till-

räckligt tillgodosedda genom den nuvarande lagstiftningen, så att någon ytterligare behöfves icke. Här har äfven blifvit sagdt, att om preklusiv kraft skulle tilläggas den ifrågavarande stämningen, skulle deraf uppstå åtskilliga stora olägenheter. Det kan nog hända, att någon olägenhet vid ett eller annat tillfälle yppat sig, ehuru den ärade talaren icke citerade något exempel. Men man får väl antaga, att något dylikt fall kommit till hans kännedom och att han derpå grundat sitt yttrande. Jag vågar dock påstå, att, om det nya lagstadgandet antoges, skulle många flere sådana fall yppa sig med måhända långt svårare olägenheter. — Man har här vidare sagt, att ediktalstämning är någonting nytt för vår lag. Jag kan ej inse annat än att detta är en missuppfattning. Redan i vår gamla konkurslag fans en sådan stämning, ehuru detta genom den nya konkurslagen blifvit något ändradt. Men ännu i denna stund kan i visst fall, då vid exekutiv auktion å fast egendom fordran icke kunnat af köpeskillingen gäldas, in-teckningshafvare kallas genom kungörelse i tidningarna; och komma de icke tillstädes, få de åtnöja sig med den sämre rätt, som sedermera kan komma dem till godo. Detta är ju ett slags ediktalstämning, och för vår lag är den således icke något främmande rättsinstitut; den har tvärtom redan utan skada blifvit begagnad. Genom det nya lagförslaget rubbas just de gamla rättsförhållandena; men genom antagande af hvad Herr Lindgren och jag i vår reservation föreslagit skulle de deremot skyddas. — Huru, efter denna af Utskottet föreslagna lagen några nya vattenverk skulle kunna vidare annat än undantagsvis anläggas, det begriper jag för min del icke, lika litet som jag kan inse nyttan af det så kallade jemkningsförslag, som här blifvit framställt. Enligt detta skulle en undersökning ega rum, ehuru det ej är mig rätt klart af hvad beskaffenhet den skulle vara. En undersökning skulle emellertid ske, medförande den verkan, att man sedermera icke skulle kunna påyrka rifning af vattenverket, men väl komma fram med yrkande om skadestånd. Jag kan ej förstå meningen härmed. En undersökning skall ske, på hvilken det skall tillses, huru byggnaden skall anläggas, så att ingens rätt deraf förnärmas, och föreskrifter i det afseendet meddelas, och sedan detta väl är gjordt, och byggnaden företagen, då står det ändå öppet att komma och göra anspråk på skadestånd. Hvertill skulle då undersökningen tjena, och om man erkänner en rätt, månne man då ock låter denna rätt få rätt?

En återremiss skulle, såsom jag redan nämndt, icke leda till något resultat, sedan Andra Kammaren redan bifallit Utskottets förslag. Hvad Kongl. Maj:ts förslag beträffar, torde det ej vara någon utsigt att mot Andra Kammarens beslut driva det igenom. Om Herrarne åter bifalla reservationen, tillkommer det Lag-Utskottet att söka sammanjemka Kamrarnes olika beslut. Det är visserligen ej gifvet, att det går för sig; men det finnes åtminstone en möjlighet öppen dertill. Går det icke, ja, då kan det ej hjälpas, då faller frågan. Jag medgifver, att detta är en vigtig stund, och att det är ganska kinkigt att bestämma sig för huru man bör göra. Men som jag för min del icke blifvit öfvertygad

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts)*

Förordnings-
förslag om
jordägares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

om att jag haft orätt, så vågar jag fortfarande yrka bifall till reservationen.

Grefve Strömfelt: Jag får endast anmäla, att jag återta-
ger mitt yrkande på afslag och instämmer i Herr Lindgrens re-
servation.

Herr Asplund: Jag anhåller att få fästa Kammarens upp-
märksamhet på faran af att antaga Herrar Lindgrens och Grefve
Mörners reservation i denna stund, så vidt nemligen man ej har
för afsigt att derigenom så att säga dräpa hela lagförslaget; ty
sedan Andra Kammaren godkänt 10 och 11 §§ i oförändradt skick,
tviflar jag på, att dess beslut skulle kunna sammanjemkas med
ifrågavarande reservation. Ett antagande af denna reservation
skulle alltså vara detsamma, som att åstadkomma mellan Kam-
marernes beslut en skiljaktighet, hvarigenom icke blott denna para-
graf, utan denna lag äfvensom de öfriga i sammanhang härmed
framställda lagförslagen skulle hafva fallit; och som jag icke vill
dertill bidraga, instämmer jag i yrkandet om återremiss. Man
kan då möjligen hinna uppställa ett förslag, som låter sig sam-
manjemka med Andra Kammarens beslut. För dem, som vilja an-
taga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, möter naturligtvis ej hin-
der att göra det; men för min del är jag nu mera än förut tvek-
sam om detta förslags lämplighet och önskar ytterligare betänketid.

Herr Jöns Pehrsson: Sedan jag nu hört, att Andra Kam-
maren antagit Utskottets förslag, är det så mycket nödvändigare,
att vi nu antaga Herr Lindgrens reservation. Jag tror icke, att
lagförslaget därför behöfver falla. Andra Kammarens majoritet i
all ära, men vi skola komma i häg, att den består af kanske högst
få industriidkare; och kan denna Kammares majoritet icke bevara
sin rätt i det hänseendet, hafva vi ej något att vänta af majori-
teten i Andra Kammaren. Jag tror därför, att, så vidt vi ej vilja göra
våra efterkommande mycket olyckliga i förevarande afseende, vi må-
ste antaga Herr Lindgrens reservation, i hvilket fall Lag-Utskot-
tet nog kan sammanjemka Kamrarnes skiljaktiga beslut. Fatta
vi deremot nu samma beslut, som Andra Kammaren redan antagit,
hafva vi aldrig någon förbättring att vänta i detta afseende.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr
Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den
förevarande paragrafen, dels afslag derå och antagande af Herr *Lind-*
grens reservation med den ändring, att ordet *ombygga* utbyttes emot
ordet *förändra*, och hänvisningen till 21 och 22 §§ i Kongl. Maj:ts
förordningsförslag komme att afse de motsvarande paragraferna i
Utskottets förordningsförslag, dels slutligen återremiss af para-
grafen.

Härefter gjordes propositioner å dessa yrkanden, och förkla-
rade Herr Talmannen, efter att hafva förnyat propositionen på

bifall till paragrafen, denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

*Förordnings-
förslag om
jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts)*

Flere ledamöter begärde votering.

Med anledning häraf hemställde Herr Talmannen, att kontrapositionen vid den blifvande voteringen skulle innehålla återremiss af paragrafen, och sedan dertill svarats många ja och nej i blandning, förklarade Herr Talmannen sig hafva funnit ja öfvervägande.

Som votering äskades i afseende å kontrapositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till 10 § i Lag-Utskottets förslag om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, kontrapositionen skall innehålla återremiss af paragrafen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages såsom kontraposition Herr Lindgrens i frågan framställda yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42.

Nej — 36.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller 10 § i Lag-Utskottets förslag till förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas paragrafen.

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 9.

Nej — 64.

Förordnings- 11 §.
förslag om

jordegares
rätt öfver
vattnet å
hans grund.
(Forts.)

Herr Wærn, Carl Fredrik: Till följd af Kammarens beslut rörande 10 § anhåller jag om återremiss äfven af denna paragraf.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, hvilken proposition med ja besvarades.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde och Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.